

DOLANDIRICILIK SUÇUNUN KİŞİNİN KENDİSİNİ POLİS, HAKİM VEYA SAVCI OLARAK TANITMASI SURETİYLE İŞLENMESİ

Özlem ALKAN*

ÖZ

Malvarlığına karşı suçlar arasında modern bir düzenleme olarak ifade edilen dolandırıcılık suçu, failin hileli hareketleri neticesinde elde ettiği haksız kazancın engellenmesine yönelik bir düzenlemedir. Bu suç tipinde hileli hareketlerin nasıl meydana geleceğine ilişkin tartışmalar arasında Türk öğretisinde de ön plana çıkan teori, hile unsuruna nesnelci bir bakış açısıyla yaklaşan sahneye koyma teorisidir. Pek çok nitelikli hali bulunan dolandırıcılık suçunun kişinin kendisini bir kamu otoritesi yerine koymak suretiyle işlenmesi halinde madde metninde bulunmamasına rağmen uygulamadan doğan ve sahneye koyma teorisinin kriterleri olarak bilinen nitelikli yalan ve mağdurun denetleme olanağının ortadan kaldırılması şartlarının yerine getirilmesi aranmaktadır. Bu nedenle çalışma kapsamında suçun daha ağır cezayı gerektiren hallerinden biri olan ve TCK m.158/1(1) bendinde yer alan, kişinin kendisini polis, hakim veya savcı olarak tanıtması suretiyle işlenmesi hali, sahneye koyma teorisinin esaslarının daha iyi anlaşılabilmesi adına Yargıtay içtihatları doğrultusunda değerlendirilecektir.

---

* Arş. Gör., Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Ceza Adaleti Anabilim Dalı, E-mail: ozlem.alkan@pa.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4657-761X.

Makalenin Gönderim Tarihi : 19.09.2022.

Makalenin Kabul Tarihi : 11.06.2023.

Anahtar Kelimeler: Dolandırıcılık suçu, hile, sahneye koyma teorisi, nitelikli yalan, denetleme olanağının ortadan kaldırılması.

COMMITTING FRAUD BY PRESENTING ONESELF AS A POLICE OFFICER, JUDGE OR PROSECUTOR

ABSTRACT

The crime of fraud, which is expressed as a modern provision among crimes against property, is a regulation aimed at preventing the unlawful profit obtained by the perpetrator as a result of his fraudulent actions. Among the debates about how fraudulent acts will occur in this type of crime, the theory that comes to the fore in Turkish doctrine is the staging theory, which approaches the element of fraud from an objectivist perspective. If this type of crime, which has many qualified forms, is committed by putting the person in the place of a public authority, conditions not found in the text of the article are sought. These conditions are the criteria of the staging theory, which are the criteria of qualified lying and the elimination of the scrutiny possibility of the victim. For this reason, within the scope of the study, the case that the crime is committed by introducing himself as a policeman, judge or prosecutor, which is included in the article 158/1(l) of the Turkish Criminal Code, which requires severe penalty, will be evaluated in line with the case law of the Supreme Court in order to understand the principles of the staging theory.

Keywords: Crime of fraud, the deceit, staging theory, qualified lie, elimination of the scrutiny possibility.

I. GİRİŞ

Günümüzde dolandırıcılık suçu toplumda bulunması beklenen sosyal menfaatin giderek artan bir oranda ihlal edilmesine yol açmaktadır. Bu yöndeki ihlali hareketler dolandırıcılık suçu açısından hileli davranışların kişileri aldatması neticesinde gerçekleştirilmektedir. Modern anlamda oldukça yakın sayılabilecek bir geçmişte olan bu suç tipinin malvarlığına karşı işlenen suçlar arasında hatırı sayılır bir yeri bulunmaktadır. Çünkü 19. Yüzyıl'ın eseri olan dolandırıcılık suç tipi, hileli davranışların nasıl meydana getirileceği söz konusu olduğunda failin yaratıcılığına bağlı sınırsız bir hareket alanına sahiptir. Bu nedenle öğretilerde, dolandırıcılığa yol açan haksız menfaat elde etmeye yönelik eylemlerin sınırlandırılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Özellikle hile

unsurunun dolandırıcılık suç tipi açısından ne anlama geldiğinin belirlenmesine yönelik teorik çalışmalar arasında Türk öğretisinde de önemli bir yer tutan sahneye koyma teorisi ön plana çıkmaktadır.

Bu çalışma kapsamında dolandırıcılık suçunun kişinin kendisini polis, hakim veya savcı olarak tanıtmayı suretiyle gerçekleştirilmesi ele alınacaktır. Bu gayeyle ilk olarak dolandırıcılık suçunun tanımı, bu suçla korunan hukuki değer ve suçun unsurları aktararak suça ilişkin genel bir çerçeve çizilecektir. Daha sonra ise TCK m.158/1(l) bendinde düzenlenen nitelikli dolandırıcılık halinin yalnızca failin kendisini bir kamu otoritesi olarak tanıtmayı suretiyle işlenmesinin Yargıtay tarafından uygulamada hangi esaslar dikkate alınarak belirlendiği incelenecektir. İlgili bent kapsamında 765 sayılı TCK döneminden itibaren uygulamasına devam edilen sahneye koyma teorisine ait “nitelikli yalan” ve “mağdurun denetleme olanağının ortadan kaldırılması” kriterleri Yargıtay kararları ışığında değerlendirilecektir.

II. DOLANDIRICILIK SUÇU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) ikinci kitabının ikinci kısmında malvarlığına karşı suçlar arasında yer alan dolandırıcılık suçu, malvarlığına yönelik diğer suç tiplerine nazaran çok daha çağdaş bir düzenlemedir. Esasında ilk olarak 1791 tarihli Fransız Ceza Kanunu'nda kendisine müstakil olarak yer bulan ve aynı ülkenin 1810 tarihli Ceza Kanunu m. 405'te malvarlığında değişiklik meydana getiren bir suç olarak tespit edilen bu suç, gerek ekonomik gerekse ticari dünyada 19. Yüzyıl'dan itibaren yaşanan değişimin etkisiyle bağımsız bir nitelik kazanmıştır¹.

---

¹ SELÇUK, Sami: Dolandırıcılık, Yasa Yayınları, İstanbul, 1982, s.46; EKİCİ ŞAHİN: Meral, Dolandırıcılık Suçu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s.27; SOYASLAN, Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, Cilt I, Savaş Yayınevi, Ankara, 1995, s.329-330; TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Mustafa Ruhan/ ÖNOK, R. Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, s.589. 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu çağdaş anlamda dolandırıcılık suçunu tanımlayan ilk kanun metnidir. Bu kanun hile kavramını ceza hukuku açısından sınırlandırarak ilk düzenlemede yer alan belirsizlikleri gidermeyi başarmıştır. SELÇUK, s.46-47.

Her ne kadar 19. Yüzyıl hukuk düzeninin eseri olsa da dolandırıcılık suçu bağımsız bir suç tipi olmamak kaydıyla Roma Hukuku döneminden bu yana varlık göstermiştir². Dolandırıcılık, ilk dönemler hırsızlık (furtum) ve sahtekarlık (falsum) suçları arasında bu suçların bir unsuru gibi değerlendirilmekte iken daha sonra stellionatus kavramı ile hileli hareketlerin cezalandırıldığı bir düzenleme oluşturulmuştur³. Ancak bu düzenleme uygulamada geliştirilen bir suç tipi olarak gerek kanuni dayanaktan yoksunluğu gerekse hile kavramına getirdiği geniş tanımlama sebebiyle dolandırıcılık suçunun bağımsız bir suç tipine bürünmesine yetmemiştir⁴. Takip eden yıllarda dolandırıcılığın malvarlığına ilişkin suç tiplerinden farklı kıstaslarını ortaya koyma çalışmaları söz konusu olsa da suçun müstakil bir varlık göstermesi 19. Yüzyıl'a kadar mümkün olmamıştır⁵.

Dolandırıcılık suçu kişilerin malvarlığı değerlerine yönelen haksız hareketlerinin önlenmesi adına düzenlenmiş bir suç tipidir. Failin hileli davranışlarla kişiyi aldatması esasına dayanan bu suç tipinde, aldanan mağdur sakatlanan iradesi neticesinde kendisinin ya da bir başkasının malvarlığına yönelik tasarrufta bulunarak failin ya da üçüncü bir kişinin yarar elde etmesine neden olmaktadır. Öğretide aldatarak hırsızlık⁶ olarak da isimlendirilen dolandırıcılık suçu, malvarlığına yönelik diğer suç tiplerinden mağdurun eylemi sebebiyle ayrı bir özellik

² Roma Hukuku'nda 2. Yüzyıl'dan itibaren hırsızlığın nitelikli bir hali olarak mal veya para torbalarının doldurulup boşaltılması esnasında hile yapılması durumunda fail hakkında ölüm, sürgün veya ağır işlerde çalıştırma cezaları tatbik edilmiştir. TÜRKÖĞLU, Halide Gökçe: Roma Hukukunda Suç ve Ceza, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017, s.29, dp.22.

³ DÖNMEZER, Sulhi: Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, 12. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, s.384; KANIK, Tahir: Dolandırıcılık Cürmü, Adalet Dergisi, S. 3-4, 1963, s.338-339; ÖNDER, Ayhan: Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar, Filiz Kitabevi, Ankara, 1994, s.363; ARTUK, M. Emin/ GÖKCEN, Ahmet/ ALŞAHİN, M. Emin/ ÇAKIR, Kerim: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 19. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s.664; SELÇUK, s.36-38; TEZCAN ve diğerleri, s.589.

⁴ SELÇUK, s.38; EKİCİ ŞAHİN, s.29.

⁵ SOYASLAN, *Cilt I*, s.329-330; ÖNDER, s.363; SELÇUK, s.39-45; Ayrıca detaylı bilgi için bkz. EKİCİ ŞAHİN, s.27-35.

⁶ YAZICIOĞLU, R. Yılmaz: Hırsızlık Suçunun Malvarlığına Karşı İşlenen Bazı Benzer Suçlardan Ayrımı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, C. 19, S. 2, 2013, s.777, dp.76.

göstermektedir. Bu suç tipinde failin tek başına hareket etme kabiliyeti bulunmamakta, aksine mağdurun kendisine ya da bir başkasına ait malvarlığı üzerinde bizzat mağdur tarafından bir tasarrufta bulunularak mağdura ya da başkasına yönelik zararın ve faile ya da başkasına yönelik yararın meydana gelmesine yol açılmaktadır⁷.

Çalışmanın ilk bölümünde dolandırıcılık kavramı aktarıldıktan sonra kanun koyucunun düzenleme kapsamında koruduğu hukuki değer ne olduğu üzerinde durulacak ve dolandırıcılık suçuna ait unsurlar genel olarak incelenecektir.

A. Dolandırıcılık Kavramı

Genel manada aldatma amacıyla gerçekleştirilen kasıtlı eylemler⁸ olarak tanımlanan dolandırıcılık kavramı hile, düzen, aldatma anlamlarına gelen “*dolan*” kelime kökeninden türemiştir⁹. Güncel Türkçe Sözlük’te ise “*dolandırıcı olma durumu*”, “*ayyarlık*” ve “*dolandırıcının yaptığı iş*” olarak tanımlanmaktadır¹⁰. Nispeten yeni bir suç tipi olan dolandırıcılık suçu Yargıtay Ceza Genel Kurulu’na konu olan bir kararda “*dolandırıcılık suçu kaynağını hırsızlıktan alan, ticaret ve sanayideki çağdaş ve aynı zamanda küresel, karmaşık ekonomik ilişkilerin ortaya çıkardığı bir suç tipidir*” şeklinde ifade edilmiştir¹¹.

TCK m. 157’de dolandırıcılık suçunun temel hali şu şekilde düzenlenmektedir: “*Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan*

⁷ ARTUK, M. Emin/ KOÇYİĞİT, Halime Ebru: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Düzenlenen Rüşvet Suçunun Benzer Suçlardan Ayrımı, Terazi Hukuk Dergisi, C. 10, S. 106, 2015, s.23; SOYASLAN, Cilt I, s.327-328.

⁸ <https://www.egm.gov.tr/dolandiricilik>, Erişim: 11.04.2022.

⁹ EKER KAZANCI, Behiye/ ZEYREK, İlker: TCK’da Dolandırıcılık Suçu, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C. 21, Özel Sayı, 2019, s.518.

¹⁰ TDK Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim: 11.04.2022.

¹¹ YCGK, 24.11.1998, E. 1998/6-280, K. 1998/359; aktaran: ARTUK ve diğerleri, s.664; “*Fertler arasında, ekonomik münasebetlerin tesisinde karşılıklı itimadın korunması hususundaki sosyal menfaat dolandırıcılığın suç sayılması sebeplerinin başında gelir.*” EREM, Faruk: Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, Cilt IV, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1993, s.640.

kişiyi bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası verilir.”

Ceza hukuku açısından neticesi mağdurun ya da başkasının malvarlığına yönelik bir zarara yol açmak olan dolandırıcılık suçunun kişiyi aldatmaya yönelik hileli hareketlerin yapılması suretiyle gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu suç tipindeki hileli hareketlerin varlığı, gizlilik içerisinde ve mağdurun rızası bulunmaksızın gerçekleştirilen çalma ya da aşırma eylemlerinin aksine dolanlı araçlarla mağdurun rızasının sakatlanmasını amaçlamaktadır. Nitekim *Selçuk* dolandırıcılık eylemini “*dolandırıcılık alanına girmek demek, kaba ve hoyratça işlenen bir suçtan, ince bir ustalık ve kurnazlıkla işlenip kotarılan bir suç çevrimine geçmek demektir*” şeklinde ifade etmiştir¹².

B. Dolandırıcılık Suçu ile Korunan Hukuki Değer

Suçların ceza kanununu ihlal eden beşeri davranışlar olduğu göz önünde bulundurulduğunda, gerçekleştirilen fiilin bir değeri ya da menfaati ihlal etmesi gerektiği anlaşılmaktadır¹³. Ceza normlarıyla korunan bu hak ve çıkarlar ise suçun hukuki değerini belirtmektedir¹⁴. Gerek Kanun’da yer alan düzenleniş şeklinde gerekse madde gerekçesinde belirtildiği üzere dolandırıcılık suçunda korunan hukuki değer kişilerin malvarlığı değerleridir. Bu nedenle kanun koyucunun bu suçla birlikte korumaya çalıştığı hususun kişilerin malvarlığı değerleri olduğu ifade edilmektedir¹⁵.

¹² SELÇUK, Sami: Dolandırıcılık Cürmünü Hırsızlık ve İnanıcı Kötüye Kullanma Cürümlerinden Ayıran Ölçütler, Yargıtay Dergisi, C. 6, S. 4, 1980, s.469.

¹³ HAFIZOĞULLARI, Zeki/ GÜNGÖR, Devrim: Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi, TBB Dergisi, S. 69, 2007, s.22-23.

¹⁴ CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide/ ÇAKMUT, Özlem: Türk Ceza Hukukuna Giriş, 11. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, s.236.

¹⁵ MERAN, Necati: Dolandırıcılık, Sahtecilik, Güveni Kötüye Kullanma, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s.89; ÖZBEK, Veli Özer: Ekonomi Ceza Hukuku, İkinci Kitap: Özel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s.167; ÖNDER, 364. Dolandırıcılık suçunun yalnızca malvarlığına karşı işlenebilen bir suç olduğu görüşü Alman öğretisindeki monist yaklaşımın bir sonucudur. EKİCİ ŞAHİN, s.76. Nitekim Alman öğretisindeki baskın görüş bu suç tipinde aldatmaya yönelik her hareketi değerlendirmeye almayıp yalnızca malvarlığına zarar verebilecek nitelikteki hileli

Bir diğer görüşe göre dolandırıcılık suçu gerçekleştiği takdirde birden çok hukuki varlık adına ihlal meydana gelmektedir¹⁶. Bu durumun sebebi malvarlığına karşı işlenen suçların kimilerinde etkin öznenin tek yanlı eylemiyle suç gerçekleştirilirken kimilerinde ise gerek kullanılan araçlar gerekse yapılan hareket sebebiyle etkin ve edilgen öznelere işbirliğine ihtiyaç duyulmasıdır¹⁷. Dolandırıcılık suçu da failin hileli eylemleri sebebiyle mağdurda oluşan sakatlanmış irade etkisiyle malvarlığı üzerinde işlem yapılmasını sağlayarak fail ile mağdur arasında bir nevi işbirliği neticesinde meydana gelmektedir. Böylece mağdurun iyi niyetini sömüren, irade serbestisini gölgeleyen ve kişinin güvenini istismar eden bir suç tipi olduğu gerekçesiyle dolandırıcılık suçunda malvarlığının yanı sıra irade özgürlüğü ile dürüst işlem yapma ve güven ilkelerinin de tali nitelikte korunan hukuki değerler olduğu öne sürülmektedir¹⁸.

-
- davranışları dolandırıcılık kapsamında değerlendirmektedir. KILIÇARSLAN İSFEN, Sibel: Alman Ceza Kanunu'nda Dolandırıcılık Suçunun Maddi Unsuru Olarak Aldatma, Rechtsbrücke/Hukuk Köprüsü, C. 9, S. 9, 2015, s.81.
- ¹⁶ Birden çok hukuki konulu suçlar çok ihlali suçlar olarak tanımlanmaktadır. Her normun tek bir varlık veya menfaati koruması kural olduğundan ve bu tür suçlarda birden çok konu bulunduğundan, bunlar bir bakıma atipik suçlar olarak kabul edilmektedirler. Böyle suçlar yağma gibi farklı suçların birleşmesiyle meydana gelebilecek bileşik suçlar olabileceği gibi dolandırıcılık gibi yalın suçlar da olabilirler. SELÇUK, Dolandırıcılık, s.68-69.
- ¹⁷ SELÇUK, Dolandırıcılık, s.71.
- ¹⁸ TÜMERKAN, Somay: Dolandırıcılık Suçu (Karşılıksız Çek Kaşidesi Fiilleri), Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1987, s.19; ÖZGENÇ, İzzet: Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002, s.16; KAMIŞLI, Gani: Yargıtay Kararları Çerçevesinde Dolandırıcılık Suçu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s.22; KANGAL, Zeynel Temel: Dolandırıcılık, Özel Ceza Hukuku, Cilt IV, Malvarlığına Karşı Suçlar, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.252; ÖZBEK, s.167; EKİCİ ŞAHİN, s.74; ÖNDER, s. 364-365. Esasında dolandırıcılık suçunun rıza özgürlüğüne yönelik bir suç olarak düzenlendiği görüşü Fransız öğretisinde ön plana çıkmaktadır. Öyle ki Fransız Yüksek Mahkemesi'nin bazı kararlarında hiçbir maddi zarar doğurmayan hallerde dahi hileye başvurulmasının dolandırıcılık kapsamında değerlendirildiği belirtilmektedir. SELÇUK, *Dolandırıcılık*, s.71-73.

Türk öğretisinde ise dolandırıcılık suçunun Yargıtay'ın eski tarihli kararları göz önünde bulundurulduğunda irade özgürlüğünü ihlal eden bir suç olduğuna ilişkin doğrudan ifadelere rastlanmadığı halde¹⁹ yakın zamanda suça ilişkin yargılama konusu yapılan pek çok kararda suçun çok ihlalli bir suç tipi olduğu belirtilmektedir²⁰. Nitekim TCK m.157'nin gerekçesinde de dolandırıcılık suçunun aldatıcı nitelikteki hareketlerle kişiler arasında bulunması gereken iyi niyet ve güvenin ihlaline sebep olduğu yer almaktadır.

C. Dolandırıcılık Suçuna İlişkin Genel Esaslar

Dolandırıcılık suçunun faili²¹ ve mağduru²² her gerçek kişi olabilir²³. Ancak hileli davranışlarla aldatılıp da malvarlığı üzerinde tasarruf yapan ile malvarlığı yönünden zarara uğrayanın aynı kişi olması zorunlu değildir. Böyle bir durumda hileli hareketlere muhatap olarak sakat iradeyle tasarrufta bulunan kimse mağdur, malvarlığı yönünden

¹⁹ SELÇUK, Dolandırıcılık, s.75.

²⁰ “Dolandırıcılık salt mal varlığına karşı işlenen bir suç değildir. Mal varlığının yanı sıra irade ve karar verme özgürlüğünü korumaya yönelik bir suçtur...” Y. 6 CD, 04.12.2018, E. 2018/3052, K. 2018/7548. Benzer kararlar için bkz: Y. 6. CD, E. 2013/31228, K. 2016/4791, YCGK, 19.02.2013 tarih, E. 2012/15-1379, K. 2013/60, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim: 20.04.2022.

²¹ Dolandırıcılık suçu özgü bir suç değildir ve kural olarak suçun faili herkes olabilir. Ancak bazı nitelikli haller söz konusu olduğunda suçun görünüşte özgü suç olduğuna ve failin belirli nitelikleri haiz olması gerektiğine dikkat edilmelidir (Örn: TCK m.158/1-i).

²² Gerçek kişi olması gereken mağdurun zayıf da olsa algılama yeteneğinin bulunması şarttır. Algılama yeteneği bulunmayan kimselerin aldatılması söz konusu olmayacak ve bu durumda dış dünyada meydana getirilen hareket somut olayın şartlarına göre hırsızlık ya da yağma kapsamında değerlendirilecektir. ARTUK ve diğerleri, s.771; KAMIŞLI, s.26-27. Tüzel kişiler ise bu suç kapsamında zarar gören olarak değerlendirilecektir.

²³ HAFIZOĞULLARI, Zeki: Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Zabunoğlu Armağanı, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2011, s.407; ARSLAN, Göksel: Örneklerle Uygulamada Dolandırıcılık, Hırsızlık ve Mala Zarar Verme Suçları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s.18; ARTUK ve diğerleri, s.669; KANGAL, s.253; MERAN, s.89; ÖZBEK, s.168-169.

zarara uğrayan ise zarar gören olacaktır²⁴. Üç ayrı süjenin bulunduğu bu tür dolandırıcılıklar öğretide üçgen dolandırıcılık olarak adlandırılmaktadır²⁵. Dolandırıcılık suçunun konusu kişilerin malvarlığı değerleridir²⁶. Türk öğretisinde ceza hukuku alanında kabul edilen malvarlığı kavramı, bağımsız ve genişletilmiş malvarlığı teorisi²⁷ kapsamında değerlendirildiğinden suçun mutlaka maddi bir konusunun bulunması aranmamaktadır²⁸.

Dolandırıcılık suçunun hareket unsuru hileli davranışlarla bir kişinin aldatılmasıdır²⁹. Aldatmak kısaca bir şeyin niteliği bakımından yanlış bir kaniya sebep olmak, yalan söylemek ve yanıltmak olarak tanımlanmaktadır³⁰. Aldatmanın hileli davranışlarla gerçekleştirilmesi

---

²⁴ Ancak bu durum öğretide, korunan hukuki değer göz önünde bulundurulduğunda eleştiriye uğramaktadır. Suçun Kanun'un sistematığı gereği malvarlığına yönelik suçlar arasında düzenlenmiş olmasına rağmen malvarlığı yönünden zarara uğrayan kişinin mağdur olarak nitelendirilmemesi dolandırıcılıkta maddi unsurlardan mağdurun belirlenmesi, uzlaştırma, etkin pişmanlık, şikayet gibi kurumlar söz konusu olduğunda süjelerin tespit edilmesinde belirsizliğe yol açmaktadır. EKİCİ ŞAHİN, s.157-166; TEZCAN ve diğerleri, s.590; AYDIN, Devrim: Dolandırıcılık Suçu, Hacettepe HFD, C. 11, S. 2, 2021, s.657.

²⁵ EKİCİ ŞAHİN, s.279-281. Örneğin TCK m.158/1-e gereği dolandırıcılık suçunun kamu kurum ve kuruluşlarının zararına işlenmesi söz konusu olduğunda üçgen dolandırıcılık bulunmaktadır.

²⁶ Selçuk, dolandırıcılık suçunda malvarlığının yanı sıra hilenin esasen insan kişiliğinin ihlali olduğunu belirten görüşleri destekleyerek hile ile aldatılan mağdurun kendisinin de suçun konusunu oluşturduğunu iddia etmektedir. SELÇUK, Dolandırıcılık, s.77-78.

²⁷ Bağımsız ve genişletilmiş malvarlığı teorisine göre yalnızca objektif olarak parayla ölçülebilen varlıklar değil manevi değeri olan eşyalar da malvarlığı kavramı içerisine dahil edilmektedir. SOYASLAN, Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s.428; EKİCİ ŞAHİN, s.110. Bu teorideki temel ölçüt malvarlığına dahil olan unsurların hukuka aykırı olmayan hukuk temelli varlıklar olmasıdır. EKİCİ ŞAHİN, s.111.

²⁸ Teori malvarlığı kavramını oldukça geniş bir bakış açısıyla ele aldığından, kişinin geleceğe ilişkin kazanç beklentileri, şahsi hizmetleri ya da alacakları suçun maddi olmayan konusunu oluşturmaktadır. EKİCİ ŞAHİN, s.111; SELÇUK, Dolandırıcılık, s.31-32.

²⁹ EKİCİ ŞAHİN, s.185.

³⁰ TDK Güncel Türkçe Sözlük, Erişim: <https://sozluk.gov.tr/>, 15.04.2022.

gerekliliği suçun bağlı ve tek hareketli olduğunu ortaya koymaktadır³¹. Hile ise Sözlük'te "*birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, ayak oyunu, alavere dalavere, desise, entrika*"³² olarak belirtilmekte iken Yargıtay tarafından "*kişiyi aldatma yoluyla hataya düşürmek*" şeklinde açıklanmaktadır³³.

Dolandırıcılık icrai olarak işlenebilen bir suçtur³⁴. Hileli davranışlar ile aldatma arasında nedensellik ilişkisi bulunmalıdır. Ayrıca bu aldatma neticesinde iradesi sakatlanan mağdur malvarlığı üzerinde tasarruf işlemi bulunmalı ve bu işlem mağdurun ya da üzerinde tasarruf işlemi bulunduğu malvarlığı sahibinin zarara uğramasına ve böylece failin ya da üçüncü bir kimsenin yarar elde etmesine olanak sağlamalıdır. Meydana getirilen işlemin zarara yol açtığı açıkça düzenlenmiş olduğundan dolandırıcılık suçu neticesi itibariyle somut bir

---

³¹ SELÇUK, Dolandırıcılık, s.106; Ekici Şahin, s.186-187. Bu görüşün aksine öğretilerde dolandırıcılık suçunda hilenin ne şekilde gerçekleştirileceğinin belirtilmemesi sebebiyle hareketin serbest ve çok hareketli olduğu da savunulmaktadır. KOCA, Mahmut/ ÜZÜLMEZ, İlhan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s.647; MAVİŞ, Volkan: Dolandırıcılık Suçunda Hile Unsuruna İlişkin Sorunlar, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, C. 1, 2015, s.603; ARTUK ve diğerleri, s.673.

³² TDK Güncel Türkçe Sözlük, Erişim: <https://sozluk.gov.tr/>, 15.04.2022.

³³ "*Hile failin gerektiğinde bir takım dış hareketler ekleyerek veya böylece var olan halden ve koşullardan yararlanarak, almayacağı bir kararı bir kimseye verdirmek suretiyle onu aldatması, bu suretle başkasının zihin, fikir ve eylemlerinde bir hata meydana getirmesidir.*" YCGK, 26.06.2012 tarih, E. 2011/15-420, K. 2012/249, aktaran: EKİCİ ŞAHİN, s.193-194.

³⁴ Kanun'un gerekçesinde dolandırıcılık suçunun ihmali hareketlerle de gerçekleştirilebileceği belirtilmektedir. Buradaki ihmali failin aydınlatma yükümlülüğüne aykırı hareket etmesi neticesinde garantörsel ihmali suçlar olarak arasında yer almaktadır. Ancak Kanun'un gerekçesi maddeye dahil olmadığından ve ayrıca garantörsel ihmali suçların kanun koyucu tarafından yalnızca üç suç tipinde düzenlenmiş bulunmasından ötürü (TCK m.83, m.88 ve m.94/5) suçun ihmali davranışlarla meydana getirilmesi halinde cezalandırılması kanunilik ilkesine aykırı olacaktır. CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide/ ÇAKMUT, Özlem, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, Cilt I, 4. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.508; OKUYUCU ERGÜN, Güneş, "*Dolandırıcılık Suçunun Susmak Suretiyle İşlenmesi Sorunsalı*", İnÜHFD, C. 12, S. 1, 2021, s.307-310. Detaylı bilgi için bkz: EKİCİ ŞAHİN, s.245-269.

zarar suçu olma özelliği göstermektedir³⁵. Dolandırıcılık suçunun taksirle işlenmesi söz konusu değildir. Failin suçun maddi unsurlarının tamamını bilmesi gerekmektedir³⁶. Suçun meydana gelme şekli göz önünde bulundurulduğunda her ne kadar mağdurun iradi eylemi söz konusu olsa da yapılan tasarruf sakat bir iradenin sonucunda meydana geldiğinden ilgilinin rızası hukuka uygunluk sebebi bu suç tipinde öne sürülemeyecektir³⁷.

III. DOLANDIRICILIK SUÇUNDA FAİLİN KENDİSİNİ POLİS, HAKİM VEYA SAVCI OLARAK TANITMASI

Cumhuriyet döneminde 1926 tarihli ve 765 sayılı TCK'da temel hali m. 503'te ve nitelikli halleri m.504'te yer alan dolandırıcılık suçu, kişileri kandıracak mahiyetteki davranışlarla mağdurun hulus ve saffetinden yararlanmak suretiyle meydana getirilerek menfaat sağlanması şeklinde ifade edilmiştir. Bu davranışların hileler ve sanialar yoluyla gerçekleştirilmesini ifade eden düzenleme kavramlara ilişkin bir tanımlama yapmamıştır. Öğretide nitelikli aldatma şeklinde ifade edilen hile ve sania bir görüşe göre; olay hakkında yapılan açıklamaların doğruluk payını kuvvetlendirerek kişinin konu hakkında incelemelerde bulunma iradesini etkisiz bırakan birtakım dış hareketlerin var olması ve böylece başkasının zihninde hata meydana getirmek suretiyle kişiyi aldatmak olarak açıklanmıştır³⁸. Dolandırıcılık suçunda fail tarafından

³⁵ KANIK, s.346; EKİCİ ŞAHİN, s.112.

³⁶ KAMIŞLI, s.16; ÖNDER, s.384-385; SELÇUK, *Dolandırıcılık*, s.145. Dolandırıcılık suçu doğrudan kastla işlenebileceği gibi olası kastla da işlenebilir. Ancak suçun nitelikli hallerinin düzenlendiği bazı durumlarda failin özel maksadı arandığından, belirli bir amacın gerçekleşmesinin arandığı bu hallerde dolandırıcılık suçunun yalnızca doğrudan kastla işlenmesi söz konusudur. KANGAL, s.265-266; EKİCİ ŞAHİN, s.343-347; ARTUK ve diğerleri, s.677.

³⁷ EREM, Faruk: *Ceza Hukuku Hususi Hükümler*, Cilt 2, Ajans – Türk Matbaacılık Sanayii, Ankara, 1968, s.451; EKİCİ ŞAHİN, s.348-350; KANGAL, s.266; ARTUK ve diğerleri, s.692.

³⁸ DÖNMEZER, 12. Bası, s.388. Ancak bu düzenleme kanunilik prensibine aykırı oyduğu gerekçesiyle eleştiriye uğramıştır. DÖNMEZER, 12. Bası, s.389, dp.13. “*Saniadan maksat maddi nitelikteki fiil ve hareketlerle mağduru hataya düşürmek halinde kullanılan aldatıcı vasıta. Hile ise maddi olmayan vasıtalar kullanılarak mağdurun hataya düşürülmesidir.*” Y. 10. CD, 11.12.1991, 1044/711, aktaran, ÖZGENÇ, s.16.

gerçekleştirilen hareketlerin sahneye koyma (mise en scene) teorisine uygun şekilde yerine getirilmesine yönelik ilk düzenleme hile ve sania kavramlarıyla karşılanmıştır. Diğer taraftan 765 sayılı TCK m.363'te düzenlenen ticari işlemlere yönelik soyut yalanın başlı başına ayrı bir yaptırıma tabi olması dolandırıcılık suçunda kişiyi kandırmaya yönelik hile ve saniaların bir arada bulunması zorunluluğuna işaret etmektedir³⁹.

21.11.1990 tarihli ve 3679 sayılı Kanun m.25'te dolandırıcılık suçuna ilişkin bir takım değişikliklere gidilmiştir. Eski düzenlemede kişilerin hulus ve saffetinden yararlanarak suçun işlenebilecek olması hususu yalnızca iyi niyetli ve saf insanların bulunduğu gerekçesiyle yeni metinde yer almamış, ayrıca sania ifadesinin yerine desise ifadesi getirilerek dolandırıcılığın bir kişiyi kandırabilecek niteliğe sahip hile ve desiseler vasıtasıyla hataya düşürmeye elverişli hareketlerle gerçekleştirilebileceği kabul edilmiştir. Esasen gerek sania gerekse desise kavramları maddi hareketlerle kişiyi aldatmaya yönelik iken öğretilerdeki bir görüşe göre desise kavramının sania kavramının aksine sahneye koyma derecesine ulaşmak zorunda olmadığı belirtilmiştir⁴⁰.

26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı TCK'da ise dolandırıcılık suçu yeniden formüle edilerek üç ayrı maddede düzenlenmiştir. Suçun temel hali olan m.157'de hileli hareketlerle bir kişinin aldatılması unsuruna yer verilerek önceki düzenlemelerde yer alan sania ve desise ifadeleri tercih edilmemiştir. Bu husus kanaatimizce hileli hareketlerin kapsamını genişletmesi açısından suçla mücadelede daha geniş bir çerçeve sunmasının yanı sıra hileli hareketlere ilişkin esaslar açıklığa kavuşturulmadığı için belirlilik ilkesine gölge düşürmektedir. Suçun nitelikli hallerinin düzenlendiği TCK m.158 ve m.159 ise sırasıyla 29.06.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun, 03.04.2013 tarihli 6456 sayılı Kanun ve 24.11.2016 tarihli 6763 sayılı Kanun değişiklikleri ile toplamda üç ayrı kez değişikliğe uğrayarak günümüze ulaşmıştır.

---

³⁹ 765 sayılı ETCK m.363/1: "Bir kimse ticaret yaptığı sırada müşterisine bir şey yerine aynı şey olmak üzere diğer bir şey veya menşe ve evsafi ve miktarı beyan veya mukaveleye aykırı olarak bir şey verirse altı aydan bir yıla kadar hapis ve onbin liradan ellibin liraya kadar ağır para cezasına mahkûm olur."

⁴⁰ ÖNDER, s.368.

Çalışmamızın kapsamı 6763 sayılı Kanun⁴¹ m.14'te yapılan değişiklik neticesinde TCK m.158/1-1 bendinde düzenlendiği üzere kişinin kendisini polis, hakim veya savcı olarak tanıtmayı suretiyle işlenmesi nitelikli halidir. Bu bölümde ilgili düzenlemenin ne olduğu ve kanun koyucunun düzenlemeye duyduğu ihtiyacın gerekçeleri ele alındıktan sonra, dolandırıcılık suçunun kişinin kendisini polis, hakim veya savcı yerine koymak suretiyle işlenmesi halinde suçun hareket unsurunda Yargıtay'ın bulunmasını aradığı koşullar sahneye koyma teorisi çerçevesinde incelenecektir.

A. Dolandırıcılık Suçunun Kişinin Kendisini Polis, Hakim veya Savcı Olarak Tanıtmak Suretiyle İşlenmesi Halinin Kapsamı

TCK m.158/1-1 bendindeki ifadenin tam halinde dolandırıcılık suçunun *“kişinin, kendisini kamu görevlisi veya banka, sigorta ya da kredi kurumlarının çalışanı olarak tanıtmayı veya bu kurum ve kuruluşlarla ilişkili olduğunu söylemesi suretiyle”* işlenmesi düzenlenmektedir. Bu düzenleme failin kendisini ya kamu görevlisi ya da banka, sigorta veya kredi kurumlarının çalışanı olarak tanıtmayı veya failin banka, sigorta veya kredi kurumlarıyla ilişkili olduğunu söylemesi suretiyle gerçekleşmektedir. İlgili bent gereği suçun farklı şekillerde gerçekleştirilmesi mümkündür. Ancak çalışmamızın sınırlılığı göz önünde bulundurularak failin kendisini kamu görevlisi olarak tanıtmayı unsurdan uygulamada sıklıkla karşılaşılan ve düzenlemenin gerekçesinde de konu edilen dolandırıcılık suçunun kişinin kendisini polis, hakim veya savcı olarak tanıtmayı suretiyle işlenmesi haline odaklanılacaktır⁴².

---

⁴¹ Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG. 02.12.2016, S. 29906.

⁴² İlgili bendin düzenlendiği tarihten önce kişinin kendisini polis, hakim veya savcı olarak tanıtmayı şeklinde işlediği dolandırıcılık suçu TCK m.157/1 kapsamında basit dolandırıcılık olarak değerlendirilmekteydi. *“Katılanı arayan bir erkek şahsın kendisini polis olarak tanıtır katılanın banka hesabından terör örgütüne para aktarıldığını söyleyerek hesabında bulunan parayı vermiş oldukları hesaba yatırmasını istediği katılanın sanığın hesabına 27.000 TL gönderdiği, sanığın bu parayı hesabından çekerek dolandırıcılık suçunu işlediğinin iddia edildiği olayda; katılanın beyanı, sanığın tevil yollu ikrarı, olay tutanakları, güvenlik kamerası kayıtları, banka dekontları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde;*

Dolandırıcılık suçunun temel halinde hilenin ne şekilde gerçekleştirileceği ifade edilmediği halde, bu düzenlemede failin hile unsurunu nasıl meydana getireceği açıkça belirtilmektedir. Diğer bir deyişle, kanun koyucu hile vasıtasının bir takım sıfatlar kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Burada yer alan vasıta muhatabında güven uyandıran ve böylece suçun işlenmesini kolaylaştıran bir neden olarak dikkate alınmaktadır⁴³. Bu durum failin farklı bir kimlikle temasa geçtiği mağdur üzerinde güven ilişkisi kurarak otorite sahtekarlığında bulunması şeklinde meydana gelmektedir. Yöntem çoğunlukla mağdurla telefon vasıtasıyla iletişim kurulması şeklinde gerçekleştirilmektedir. Nitekim kanun koyucu da bu hususa dikkat çekerek, düzenlemenin gerekçesinde, telefon yoluyla iletişim kurulan mağdurların görüşmeler esnasında denetim imkanının kısıtlandığını belirtmiştir⁴⁴. Bu nitelikli halde fail kendisine kamu otoritesi süsü vermek suretiyle mağduru ikna ederek haksız kazanç elde etmektedir⁴⁵. Suçun tamamlanma amacı ise haksız menfaatin elde geçirildiği andır⁴⁶.

---

kimliği belirlenemeyen başka şahıs veya şahıslarla fikir ve eylem birliği içerisinde hareket eden sanığın eyleminin suç tarihinde 5237 sayılı TCK'nın 158/1-L maddesinin yürürlükte bulunmaması nedeniyle, sanık lehine olan aynı sayılı TCK'nın 157/1 maddesi kapsamında basit dolandırıcılık suçunu oluşturduğu... 15. CD, 01.06.2021, 2018/3532 E. , 2021/6397 K, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim: 27.04.2022.

⁴³ EKİCİ ŞAHİN, s.398.

⁴⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/775) ve Adalet Komisyonu Raporu, Sıra Sayısı: 438, s.11, <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss438.pdf>, Erişim: 17.04.2022.

⁴⁵ “Sanıkların; katılan ile boşanma davaları devam eden...adına kayıtlı olup, fiilen katılımları bulunan aracı, önceden tanıdıkları .... 'ya götürmek için sanık ...'ın polis kimliğini ibraz edip, polis olduklarını ve yakalama kaydı olduğunu belirtmek suretiyle aldıkları ve atılı suçu işledikleri iddia edilen olayda; Suça konu aracın tanık...üzerine kayıtlı olduğu, sanıklar tarafından aracın, sahibi olan .... 'ya teslim edildiği, bu durumun...tarafından da doğrulandığı nazara alındığında; dolandırıcılık suçunun haksız menfaat unsurunun oluşmadığı, ancak sanıkların kendilerini polis olarak tanıtıp,... 'a ait kimliği göstererek yakalama olduğundan bahisle aracı almaları şeklindeki eylemin TCK'nın 262. maddesinde düzenlenen kamu görevinin usulsüz üstlenilmesi suçunu oluşturduğu gözetilmeksizin suç vasfında yanılıya düşülerek TCK'nın 157.

İletişim esnasında ikna yöntemlerinin başarıyla sonuçlanması uygun bir mesajın üretilmesine ve mesajın karşı tarafa elverişli kanallarla iletilmesine bağlıdır⁴⁷. Failin kendisini polis, hakim veya savcı olarak tanıtmaması halinde hile unsuru, genellikle mağdura ait olan ve önceden tespit edilen bir takım bilgilerin telefonda belirtilmesiyle güçlendirilmektedir. Mağdura ait olan ve herkes tarafından bilinmesi olanağı bulunmayan kişisel bilgileri içeren ifadeler görüşme esnasındaki telsiz sesleriyle birlikte ve kurgulanmış belirli bir senaryo içerisinde uygulandığında mağdurun emniyet ya da yargı mensuplarıncaya arandığına dair kanaati de artmaktadır⁴⁸. Düzenlemenin gerekçesinde mağdur profillerinin öne çıkan bir özelliğinin bulunmadığı, yaş, sosyal ve ekonomik düzey veya eğitim durumu gibi unsurlar fark etmeksizin her kesimden insanın bu şekilde gerçekleştirilen dolandırıcılık eyleminin hedefi haline gelebileceği belirtilmektedir⁴⁹. Nitekim mağdurların yaşı ya

---

maddesi uyarınca mahkumiyet hükmü kurulması...” Y. 15. CD, 11.12.2018, E. 2018/2462, K. 2018/9344, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, (Erişim: 29.04.2022).

⁴⁶ “Yargıtay 15. Ceza Dairesinin 26/11/2018 tarihli ve 2018/7341 esas, 2018/8480 karar sayılı ilâmında ve istikrar kazanmış daha birçok kararında da belirtildiği üzere, “menfaat konusu paranın çekildiği yerde dolandırıcılık suçu tamamlanacağından yetkili yerin de bu doğrultuda belirlenmesi gerektiği...” şeklinde belirtildiği üzere, suç yerinin paranın çekildiği yer olacağı nazara alındığında, somut soruşturma dosyasına konu olayda, şüphelinin kendisini telefonla arayarak komiser olarak tanıtmaması ile müştekinden para istemesi üzerine, müştekinin havale ettiği 19.500,00 Türk lirası tutarındaki paranın İstanbul Atatürk Havalimanı Türkiye İş Bankası şubesinden çekildiğinin tespit edilmesi karşısında, haksız menfaatin temin edildiği yerin Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının yargı çevresinde kaldığı gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmediği...” Y. 15. CD, 16.06.2021, E. 2021/5166 E, K. 2021/7129, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, (Erişim: 29.04.2022).

⁴⁷ BAHAR, Atalay: İkna Yoluyla Dolandırıcılık: Dolandırıcılık Faaliyetlerinde İkna ve Etkili İletişim Yöntemlerinin Tespiti Üzerine Bir Araştırma, Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi, S. 35, 2020, s.141.

⁴⁸ Kanun Tasarısı (1/775) ve Adalet Komisyonu Raporu, s.11.

⁴⁹ Kanun Tasarısı (1/775) ve Adalet Komisyonu Raporu, s.11.

da eğitim seviyesi yükseldikçe suça maruz kalma oranlarının daha az olmadığı bir gerçektir⁵⁰.

Öğretide bir görüşe göre sahte çağrı merkezleri oluşturularak mağdurlarla iletişim kurulması yoluyla işlenen dolandırıcılık yöntemi “*ikna yoluyla dolandırıcılık*” olarak adlandırılmaktadır⁵¹. İkna yoluyla dolandırıcılık korkutma, vaat ve yardım kampanyaları yöntemi olmak üzere üç farklı şekilde tasnif edilmektedir⁵². Korkutma yöntemi ile dolandırıcılık türünde fail ya polis, hakim veya savcı gibi bir kamu görevlisi olduğundan bahisle ya da bir hukuk bürosu çalışanı sıfatıyla mağdur hakkında borcunu ödemediği takdirde icra takibi yapılacağını bildirerek hareket etmektedir⁵³. 01.01.2019-01.12.2019 tarihleri arasında İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü verilerine konu olan ikna yoluyla dolandırıcılık suçları incelendiğinde toplam 257 suçun 46’sının (%17) mağdurların hesaplarında şüpheli hareket olduğu beyanıyla ve failin kendisine kamu görevlisi ya da polis süsü vermesi suretiyle meydana geldiği tespit edilmiştir⁵⁴.

Dolandırıcılığın kişinin kendisini polis, hakim veya savcı olarak tanıtması suretiyle işlenmesi, hile unsurunun mağdurun aldatılmasını kolaylaştıran faktördür. Böylelikle toplumun bu tür meslek kurumlarına olan güvenirliliği kötüye kullanılmaktadır⁵⁵. Diğer taraftan fail tarafından böyle bir sifata sahip olduğu yönünde açıklamalar yapılması mağdurlar

---

⁵⁰ İstanbul ilinde ikna yoluyla dolandırıcılık yöntemleri hakkında 414 mağdur üzerinde yapılan çalışmada 35 yaş üstü mağdurların %72lik bir orana sahip olduğu görülmüştür. BAHAR, s.152. Ayrıca 2019 yılında Birleşik Krallık’ta ikamet eden 11.780 katılımcı üzerinde yapılan bir araştırmada kitle iletişim teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilen dolandırıcılık suçlarında daha eğitilmiş kişilerin dolandırıcılığı tespit edebilecekleri inancına sahip olma olasılıkları daha yüksek olduğundan hileli hareketleri meydana getiren ikna ve aldatma ipuçlarını aramak için daha az çaba harcadıkları tespit edilmiştir. WHITTY, Monica T.: Predicting Susceptibility to Cyber-Fraud Victimhood, Journal of Financial Crime, C. 26, S. 1, 2019, s.288.

⁵¹ BAHAR, s.139.

⁵² *agm*, s.152.

⁵³ BAHAR, s.153.

⁵⁴ *agm*, s.154-155, bkz. Tablo 3.

⁵⁵ YEA, Ning/ CHENG, Le/ ZHAO, Yun: Identity Construction of Suspects in Telecom and İnternet Fraud Discourse: From A Sociosemiotic Perspective, Social Semiotics, C. 29, S. 3, 2019, s.322.

üzerinde bir baskı aracı olarak da etki gösterebilmektedir. Burada failin gerçekte böyle bir meslek grubunun mensubu olmadığına ancak bunu bir hile unsuru olarak kullandığına dikkat edilmelidir⁵⁶. Dolandırıcılığın bu nitelikli halinde faillerin kendilerini genelde bir kamu otoritesi olarak tanıttıktan sonra mağdurun adının bir operasyona karıştığı ve bu durumun düzeltilebilmesi için belirtilen hesaba para yatırılması yönünde telkinlerle menfaat elde ettikleri görülmektedir⁵⁷. Ayrıca faillerin sahte kimlik ile başkaları adına düzenlenen kredi ve banka kartları kullanmaları sebebiyle yakalanma ihtimallerinin ve şayet şüpheli ya da sanığın ikrarı bulunmaz ise mağdurun beyanı dışında suça ait herhangi bir delil elde edilmesinin oldukça zor olduğu belirtilmektedir⁵⁸.

Öğretide bir görüşe göre, Kanun'un lafzı gereği failin kendisini polis, hakim veya savcı gibi bir kamu otoritesi yerine koyması yeterli görülmektedir⁵⁹. Düzenleme sebebiyle failin kamu görevine ilişkin başkaca herhangi bir söz sarf etmesinin gerekmediği ifade edilmektedir⁶⁰. Bu görüş, aksi bir düşüncenin kanunilik ilkesine aykırı olacağını ve uygulamada failin kendisini kamu otoritesinin bir mensubu olarak tanıttmasının yanı sıra sarf ettiği hileli söz ve davranışların da bu otoritenin görev alanına girip girmediğinin tartışılmasına sebep olacağını belirtmektedir⁶¹. Örnek olarak, failin polis memuru olduğunu beyan edip de eşyalarını taşıttığı nakliyeciyeye ücretini ödmeden ortadan

---

⁵⁶ EKİCİ ŞAHİN, s.402. Failin memuriyet sıfatına duyulan güveni kötüye kullanmak suretiyle mağduru ikna ederek çıkar sağlaması halinde ise ikna suretiyle irtikap suçu oluşacaktır. “*Böyle bir durumda şayet hile kamu görevlisi tarafından ‘memuriyet sıfatı veya görevini kötüye kullanmak suretiyle’ gerçekleştirilmiş değilse dolandırıcılık suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir.*” ÖZGENÇ, s.183. Dönmezer’in aktardığına göre ise, İtalyan Temyiz Mahkemesi, kendi amirinden emir aldığı yolunda uydurma bir vesika göstermek suretiyle bir dükkandan kaçak sigara müsadere eden zabıta memurunu dolandırıcılıktan mahkum etmiştir. Ancak bu karar, görevin kötüye kullanılması suretiyle işlenmesi sebebiyle irtikap suçuna yol açtığı yönünde eleştiriye uğramaktadır. DÖNMEZER, 17. Bası, s.643.

⁵⁷ TANERİ, Gökhan/ KAMIŞLI, Gani: Dolandırıcılık- Sahtecilik- Güveni Kötüye Kullanma Suçları, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s.438.

⁵⁸ TANERİ/ KAMIŞLI, s.438-439.

⁵⁹ ATALAN, Mustafa: Uygulamalı-Yorumlu-Analizli Dolandırıcılık, Sahtecilik ve Güveni Kötüye Kullanma Suçları Şerhi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s.611.

⁶⁰ *age*, s.612.

⁶¹ ATALAN, s.612.

kaybolması eyleminin TCK m.158/1-1 kapsamında değerlendirilmesi gerektiği savunulmaktadır⁶². Ancak Yargıtay uygulamasında kişinin takındığı kamu otoritesi sıfatını belirli bir mizansen içerisinde meydana getirmesi kriteri aranmaktadır. Örnek olayda bu yönde bir senaryolaştırma unsuru bulunmadığından dolandırıcılık suçunun temel hali olan TCK m.157 kapsamında değerlendirme yapılacağı belirtilerek böyle bir değerlendirmenin Kanun'un yapılış amacına aykırı olacağı öne sürülmektedir⁶³. TCK m.158/1-1 ile ilgili Yüksek Mahkeme kararlarında hangi kriterlerin göz önünde bulundurduğu ise sahneye koyma teorisinin incelenmesiyle mümkündür.

B. Sahneye Koyma Teorisi ve Uygulamada Yer Alan Kriterler

Genel olarak mağduru hataya sevk edebilecek nitelikteki kurnazca hareketler olarak tanımlanan hile, Türk öğretisinde Kanun'un lafzı gereği tek başına yeterli kabul edilmeyerek bu tür hareketler neticesinde kişinin aldanmasını da zorunlu kılmaktadır⁶⁴. Diğer bir deyişle hile dolandırıcılık suçunun ona özgü niteliğini kazandıran anahtar unsurdur. Ancak hileli davranışların çerçevesinin belirlenmesi ve cezai anlamda hile kavramının ne olduğunun tespiti neredeyse dolandırıcılık suçunun müstakil bir suç tipi olarak varlık gösterebilmesi kadar zor olmuştur. Esasında dolandırıcılık suçunun malvarlığına karşı suçlar arasında bağımsız bir suç tipi olarak yer almasının bu kadar gecikmesi de hile kavramıyla olan göz ardı edilemez ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Gerçekten hile kavramının varlığı dolandırıcılığın uzun bir süre sahtecilik suçları arasında kabul edilmesine neden olarak malvarlığına yönelik bir zarar suçu olduğunun fark edilmemesine yol açmıştır⁶⁵.

Ceza hukuku anlamındaki hilenin ne olması gerektiğine ilişkin ölçütler getiren üç teoriden biri olan ve Türk öğretisinin daha ağırlıklı eğilim gösterdiği sahneye koyma teorisinin açıklanabilmesi için hile kavramının bu teori bağlamında nasıl nitelendirilmesi gerektiği üzerinde durmak faydalı olacaktır. Bu nedenle bu başlık altında öncelikle hilenin kapsamı belirtilip daha sonra sahneye koyma teorisinde öne sürülen ve 765 sayılı TCK döneminden beri Yargıtay tarafından geliştirilerek

---

⁶² *age*, s.611-612.

⁶³ *age*, s.611-612.

⁶⁴ ÖNDER, s.367-368.

⁶⁵ SELÇUK, Dolandırıcılık, s.159.

öğretide hala uygulama alanı olan “nitelikli yalan” ve “denetleme olanağının ortadan kaldırılması” kriterleri, dolandırıcılık suçunun failin kendisini polis, hakim veya savcı olarak tanıtması suretiyle işlenmesi nitelikli haline ilişkin Yargıtay kararları çerçevesinde ele alınacaktır.

1. Sahneye Koyma Teorisinde Hile Kavramı

Dolandırıcılık suçunda hile üzerine tartışmalar esasında hile kavramının bir özel hukuk terimi olmasından kaynaklanmaktadır⁶⁶. Özel hukuk anlamındaki hile bir kimseyi sözleşme yapmaya ya da bir irade beyanında bulunmaya sevk etmek amacıyla kişinin zihninde yanlış bir düşünce uyandıran ya da hali hazırda var olan yanlış düşünceyi güçlendirmeye yönelik kötü niyetli eylem ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır⁶⁷. Bu noktada kanun koyucunun özel hukuktan kaynaklanan hile kavramında irade özgürlüğünü ön planda tutma gayesi taşıdığını söylemek mümkündür. Ancak ceza hukukundaki hilenin özel hukuk ilişkiden kaynaklanan hile kadar geniş bir nitelik taşımadığı, dolandırıcılık suç tipine varan cezai hilede karşı tarafa zarar vermek amacıyla bir haksız kazanç elde edilmesinin gerektiği açıktır⁶⁸. İşte bu nedenle cezai hilenin sınırlarının saptanması adına öznelci teori ve nesnelci teori adında iki farklı teori ortaya atılmıştır⁶⁹. Ceza hukukunda yer alan hileye fail veya mağdur açısından iki farklı süjeye göre subjektif kıstaslar getiren öznelci teoride genel olarak hilenin, fail açısından; başkasını aldatmaya yönelik ustaca dokunmuş, kazanç amacının ön planda tutulduğu aldatıcı eylemler olduğu; mağdur açısından ise; bilgili ve bilinçli bir kimsenin kavrayış gücünü aşan ustaca hareketlerden meydana gelmesi gerektiği belirtilmektedir⁷⁰. Öznelci teoriyi eleştiren yazarlarca oluşturulan ve objektif kıstaslara odaklanan nesnelci teoride ise hile kavramı; genel olarak özel hukukun hileli davranış karşısında zararı karşılayamaması halinde cezai olacağını belirten zararın giderim olanağı ölçütü, hileli hareketin sonucuna odaklanması gerektiğini belirten ve malvarlığına yönelik zararın oluştuğu hallerde cezai hilenin

⁶⁶ EKİCİ ŞAHİN, s.204.

⁶⁷ SELÇUK, Dolandırıcılık, s.92-93.

⁶⁸ TÜMERKAN, s.53; SELÇUK, Dolandırıcılık, s.93. Bu suçta değişken unsur olan hileli hareketlerin suçun sabit unsuru olarak kabul edilen aldatmaya sebep olması beklenmektedir. SELÇUK, Dolandırıcılık, s.108.

⁶⁹ SELÇUK, *Dolandırıcılık*, s.94.

⁷⁰ *age*, s.94-96.

oluşacağını belirten hareketin niteliği ve somut sonucu ölçütü, cezai hilenin belirlenebilmesi adına suçun maddi konusunun dikkate alınmasını belirten maddi konunun niteliği ölçütü ve son olarak hile gerçekleştirilirken kullanılan araçları veya bunların yöntemlerini esas alan sahneye koyma teorisi olmak üzere dört farklı kritere dayanılarak açıklanmaya çalışılmıştır⁷¹.

Sahneye koyma teorisi cezai hilenin mağdurun düşünsel yeteneğinde baskı unsuru oluşturmasını ve bir takım dışsal unsurlarla desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir⁷². Bu nedenle teori yalın ve basit bir yalanın dolandırıcılık suçu bağlamında hile olarak değerlendirilemeyeceğini belirterek böylesi bir yalanın hangi aşamada cezai hileye dönüşeceği tartışmasını aydınlatmaktadır⁷³.

Teori ilk olarak Alman öğretisinde ortaya atılmış ve ilerleyen süreçte İtalya'da geliştirilmiştir⁷⁴. Görüşleriyle içtihadı da etkileyen Carrara'ya göre insan ilişkilerinde dürüst olmayan bir takım davranışların bulunması her zaman için cezai anlamda sorun teşkil etmez⁷⁵. Diğer bir deyişle malının kötü yönlerini gizleyen bir satıcıya aldanan kimse, zararının giderilmesini özel hukuk alanında talep edebilmektedir. Bu nedenle yalın ve basit bir yalan ancak maddi olayların sahneye konması suretiyle desteklenirse cezai hileye dönüşebilir⁷⁶. Daha keskin bir ifadeyle hukukun aptalları koruma aracı olmadığı, herkesin ilişkilerinde dikkat yükümlülüğe sahip olması gerektiği ve bu nedenle hileli davranışlarla aldatılmanın nesnel ölçütler dikkate alınarak belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir⁷⁷. Fransız öğretisinde de geçerlilik kazanan bu görüş, 04.04.1962 ve 03.04.1966 tarihli Fransız Yargıtay kararlarında, suçlunun tehlikeliliği yoğun bir hileyi gerektirdiğinden, failce yerine getirilen nitelikli yalan neticesinde öznel ögenin; dış unsurlarla yani bir takım somut olaylarla desteklenen yalana mağdurun inanması neticesinde ise nesnel ögenin bulunduğu dair iki ögenin varlığına işaret etmiştir⁷⁸.

⁷¹ EKİCİ ŞAHİN, s.207-208; SELÇUK, Dolandırıcılık, s.97-101.

⁷² EKİCİ ŞAHİN, s.208.

⁷³ TEZCAN ve diğerleri, s.593; SELÇUK, Dolandırıcılık, s.102.

⁷⁴ SELÇUK, Dolandırıcılık, s.102.

⁷⁵ Carrara'dan aktaran SELÇUK, Dolandırıcılık, s.102.

⁷⁶ SOYASLAN, Cilt I, s.330-331; EREM, Ümanist Doktrin, s.647-648.

⁷⁷ HAFIZOĞULLARI, s.411.

⁷⁸ SELÇUK, Dolandırıcılık, s.102-103.

İsviçre Federal Mahkemesi içtihatlarında da sahneye koyma teorisi ağırlık kazanmış ve benzer öğelerin varlığı burada da uygulamanın bir neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Failin hareketlerinin hile olarak kabul edilebilmesi için nitelikli yalan özelliği taşıması ve birbirini destekleyen yalanların var olması aranmaktadır⁷⁹. Basit yalanın cezai anlamda hile kabul edilmediği İsviçre öğretisinde böyle bir yalanın söylenmesi durumunda ise mağdurun bu yalana yönelik yapılan açıklamaların doğruluğunu denetleme imkanının bulunmaması veya failin denetleme imkanını kasten ortadan kaldırması yani soyut yalanın mağdurun kontrol edemeyeceği olay ve şartlara dayanması halinde dolandırıcılık suçunun hile unsurunun gerçekleşeceği ve bunun vasıflı bir aldatma olarak nitelendirildiği ifade edilmektedir⁸⁰.

2. Türk Yargıtayı'nın Geliştirdiği Kriterler

Dolandırıcılık suçunda gözetilen failin hileli hareketlerle aldatması hususunda Kanun'da hile unsuruna ait bir tanımla yapılmayarak hileli davranışların neler olduğu belirtilmemiştir. Kanun koyucunun bu eylemsizliği iradi bir tercihtir. Öğreti ve uygulamaya bırakılan bu husus neticesinde dolandırıcılığın hareket unsurunu oluşturan hileli davranışa yönelik iki kıstas geliştirilmiştir. Esasında bu kriterlerin 765 sayılı TCK'da bulunan sania ve desise kavramlarının bir gerekliliği olarak kabul edilmelerine rağmen 5237 sayılı TCK döneminde de içtihata yön vermeye devam ettikleri görülmektedir.

Türk öğretisinde hileli hareketlerle ilgili olarak İsviçre Federal Mahkemesi'nde gözetilen “nitelikli yalan” ve “denetleme olanağının ortadan kaldırılması” unsurlarının arandığı anlaşılmaktadır⁸¹. Ancak kriterlerin her ikisinin birlikte dikkate alınması gerektiğine ya da tek başına kriterlerden birinin de dolandırıcılık suçunun meydana gelmesi için yeterli olabileceğine dair görüş birliği bulunmamaktadır⁸². Nitekim Yargıtay kararlarında, bazen şartlardan yalnızca birinin yeterli bulunduğu görülürken bazen ise her iki kriterin de bir arada olması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır⁸³.

⁷⁹ EKİCİ ŞAHİN, s.217, dp.766.

⁸⁰ DÖNMEZER, 12.Bası, s.388, dp.8; EKİCİ ŞAHİN, s.217, dp.766.

⁸¹ EKİCİ ŞAHİN, s.213.

⁸² *age*, s.213.

⁸³ EKİCİ ŞAHİN, s.213-214; SELÇUK, Dolandırıcılık, s.111.

Nitelikli yalan ve denetleme olanağının ortadan kaldırılması kriterleri sahneye koyma teorisinin getirileridir. Bu kriterler yalnızca TCK m.158/1-1 kapsamında değil dolandırıcılık suç tipinin her hali için göz önünde bulundurulabilecek niteliklerdir. Ancak kriterlere ilişkin açıklamalar esnasında yalnızca TCK m.158/1-1 kapsamına giren kişinin kendisini polis, hakim veya savcı olarak tanıtması suretiyle dolandırıcılık suçunu işlemesine yönelik unsurlara yer verilecektir. Nitekim Yargıtay uygulamalarından doğan her iki kriterin, ilgili maddenin gerekçesinde suçun belirli bir senaryo halinde ve mizansen içerisinde işlenmesine yönelik açıklama göz önünde bulundurulduğunda, sahneye koyma teorisinde belirtilen hileli davranış kriterlerini tam olarak karşıladığına kanaat edilmektedir.

a. Nitelikli Yalan

Dolandırıcılık suçunda yalanın niteliği hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Selçuk'a göre *“yalan belli oranda ağır, yoğun ve ustaca olmalı; sergileniş, dokunuş ve renklendiriliş açısından mağdurun denetim silahını doğurduğu güven ortamıyla kullanmaktan alıkoymalı ya da onu silahsız bırakmalı, entelektüel gücünü kırmalı, mağduru failin istediği yöne çekmeli, tipolojik açıdan nedensel gücü bulunmalıdır*⁸⁴.” Bir başka görüşe göre yalan söylemek hilenin oluşması için yetersiz kalacaktır, bu nedenle sahneye koyma şeklinde başkaca hareketlerin gerçekleştirilmesine ihtiyaç vardır⁸⁵. Üçüncü bir görüş bazı istisnalar dışında gerek öğretinin gerekse uygulamanın basit bir yalanı dahi dolandırıcılık kapsamına alması gerektiğini belirtirken yalan unsuru hakkındaki son görüş ise yalanın, başka aldatici unsurlarla da desteklenmesi halinde hile teşkil edeceği çünkü bu durumda meydana gelen sonucun tek sebebinin yalan olmayacağıdır⁸⁶. Böyle bir durumda özel hukuk ve ceza hukuku açısından hile bakımından bir farkın söz konusu edilemeyeceği kabul edilmektedir⁸⁷.

⁸⁴ Selçuk'tan aktaran TÜMERKAN, s.36.

⁸⁵ TÜMERKAN, s.36.

⁸⁶ *age*, s.36-37.

⁸⁷ DÖNMEZER, 12. Bası, s.385. Öğretide kabul edilen genel görüş, modern dolandırıcılık suç tipinde artık özel hukuk ve ceza hukuku hilesinde nitelik açısından bir farkın bulunmadığı, ancak hilenin dolandırıcılık suç tipine vücut verebilmesi için belirli şekil ve unsurlara sahip olması gerektiğinden nicelik açısından farklılık arz ettiğidir. ÖNDER, s.370; TÜMERKAN, s.54.

Yargıtay yalnızca yalan söylemekten ibaret olan eylemlerin dolandırıcılık suçunun hileli davranışlarını meydana getirmeye yetmeyeceğini belirtmektedir⁸⁸. Buna göre hile tek başına soyut bir yalan olarak değil nitelikli yalan şeklinde ortaya çıkmak zorundadır. Dolandırıcılık suçunun oluşabilmesi için kabul edilen nitelikli yalan unsuruyla anlaşılması gereken hilenin ise belirli bir eşiği aşan ağırlıkta olmasının yanı sıra ustaca ve yoğun şekilde gerçekleştirilmesi gerektiridir⁸⁹. Nitekim ceza hukuku alanında her yalan

---

Bir diğer görüşe göre, özel hukuk hilesi ile ceza hukuku hilesi arasında bir farkın olmadığı belirtilmekle birlikte, Türk öğretisinde iki hile türünü ayırmaya yönelik yapılan tartışmaların soyut yalanın dolandırıcılık suçunun oluşması için yeterli olup olmayacağı hakkında yoğunlaştığı belirtilmektedir. EKİCİ ŞAHİN, s.210. *Selçuk* ise, iki hile türü arasındaki ayırımın eski önemini kaybetmesine rağmen tümüyle yok sayılmasının mümkün olmadığını ifade eder. Yazara göre, dolandırıcılık suçunda cezai anlamda ön plana çıkan hile herhangi bir hareketle değil özgüleştirilmiş bir hareketle işlenmelidir. İki hile arasındaki farkı gözardı etmek hareketin bağlı bir suç tipi olduğu gerçeğiyle çelişerek yasallık sınırlarını mağdur yararına ve fakat fail zararına genişletecektir. Bu nedenle kanun koyucu buradaki saptamayı uygulamacıya bırakmıştır. SELÇUK, Dolandırıcılık, s.106-107.

⁸⁸ “...Yerleşmiş uygulamalar ve öğretilerdeki baskın görüşlere göre ortaya konulan ilkeler göz önünde bulundurulduğunda; hile, maddi olmayan yollarla karşısındakini aldatan, hataya düşüren, düzen, dolap, oyun, entrika ve bunun gibi her türlü eylem olarak kabul edilebilir. Bu eylemler bir gösteriş biçiminde olabileceği gibi, gizli davranışlar olarak da ortaya çıkabilir. Gösterişte, fail sahip bulunmadığı imkânlarla ve sığa sahip olduğunu bildirmekte, gizli davranışta ise kendi durum veya sıfatını gizlemektedir...” Y. 15. CD, 27.04.2021, E. 018/263, K. 2021/229, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim: 21.04.2022.

⁸⁹ “...Dolandırıcılık suçunun oluşabilmesi için; failin bir kimseyi, kandırabilecek nitelikte hileli davranışlarla hataya düşürüp, onun veya başkasının zararına, kendisine veya başkasına yarar sağlaması gerekmektedir. Hile nitelikli bir yalandır. Fail tarafından yapılan hileli davranış belli oranda ağır, yoğun ve ustaca olmalı, sergileniş açısından mağdurun inceleme olanağını ortadan kaldıracak nitelikte birtakım hareketler olmalıdır. Kullanılan hileli davranışlarla mağdur yanılıya düşürülmeli ve bu yanıltma sonucu yalanlara inanan mağdur tarafından sanık veya bir başkasına haksız çıkar sağlanmalıdır. Hilenin kandırıcı nitelikte olup olmadığı olaysal olarak değerlendirilmeli, olayın özelliği, mağdurun durumu, fiille olan ilişkisi, kullanılan hilenin şekli, kullanılmışsa gizlenen veya değiştirilen belgenin nitelikleri ayrı ayrı nazara

cezalandırılmamakta, yalanın belli şekilleri toplum açısından zararlı ya da tehlikeli görüldüğü takdirde sorumluluk doğurmaktadır⁹⁰. Bu nedenle soyut yalan dolandırıcılık suçu açısından hile olarak kabul edilmemektedir⁹¹.

Gerçeğe aykırı olan bu tür beyanların hangi durumlarda ağır, yoğun ve ustaca olacağına ilişkin bir ölçüt getirilmemiştir⁹². Bu husus dolandırıcılık suç tipinde bulunması gereken hile unsuruna Kanun'da yer almayan bir takım unsurların eklenmesine yol açmakta ve kanunilik ilkesine aykırı sonuçlar ortaya koymaktadır⁹³. Diğer taraftan nitelikli yalan kriteriyle mağdura da külfet edilmek istenen bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Başka bir deyişle failin cezai sorumluluğu mağdura da pay

---

alınmalıdır....” Y. 15. CD, 12.11.2015, E. 2013/18097, K. 2015/31209; Y. 15. CD, 21.04.2021, E. 2017/37739, K. 2021/4625; Y. 15. CD, 23.10.2019, E. 2017/11565, K. 2019/10378; YCGK, 15.12.2015, E. 2014/90, K. 2015/511; Y. 2. CD, 13.01.2020, E. 2019/12798, K. 2020/653; Y. 17. CD, 21.05.2019, E. 2018/6114, K. 2019/7827, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim: 20.04.2022.

⁹⁰ ERMAN, Sahir: Sahtekarlık Cürümleri, Sulhi Garan Matbaası Varisleri, Koll. Şti., 3. Baskı, İstanbul 1970, s.1-3.

⁹¹ “...Dolandırıcılık suçunda mağdur yanılmaktadır. Yani dolandırıcılık suçu tipik bir hile suçudur, irade hile ile fesada uğratılmaktadır. O halde hileli davranışın aldatacak nitelikte olması gerekir. Yalan suç değildir. Kimse başkasının sözüne kolayca inanmamalıdır. İnanırsa kusur kendisindedir. Sadece yalan hile sayılmaz. Yalana bir sahneye konuş refakat etmelidir. Böylece ona doğru görüntüsü verilmiş olmalıdır. Bu da mağdurun tahkik etmesini imkânsızlaştırmalı veya güçleştirmek için bir gayret sarf edilmiş olması gerekir. Mücerret yalan dolandırıcılığın karakteristik unsuru olan hileyi meydana getirmez. Hilenin kandırarak nitelikte olup olmadığını olaysal değerlendirilmelidir. Olayın özelliği mağdurun durumu fiille olan ilişkisi kullanılan hilenin şekli yalanın denetim olanağının bulunup bulunmadığına da bakılarak belirlenmelidir. Eğer aldatılan için bu olayın gerçek olup olmadığı önemsiz ise bu durumda onun hatasından bahsedilemez. Dolandırıcılık suçunda mağdurdan fail hile ile bir şeyi almakta veya teslimini sağlamakta ya da mağdurun yararlandığı haklarından vazgeçmesini temin etmektedir...” Y. 6.CD, 01.12.2011, E. 6-2011/15875, K. 2011/47627, aktaran: YENİDÜNYA, Caner: Dolandırıcılık Suçunun Maddi Unsurları Üzerine Bir Değerlendirme, <https://caneryenidunya.com/dolandiricilik-sucunun-maddi-unsurlari/>, Erişim: 27.04.2022.

⁹² EKİCİ ŞAHİN, s.231.

⁹³ CENTEL ve diğerleri, Kişilere Karşı, 4. Bası, s.506; EKİCİ ŞAHİN, s.231.

edilmeye çalışılmış olmaktadır⁹⁴. Çünkü mağdurun soyut bir yalana inanması halinde dolandırıcılık suçu gerçekleşmiş olmayacaktır. Ancak kanun koyucunun iyi niyetli, tecrübesiz ve saf kimseleri böyle beyanlarla aldatıldıkları takdirde korumayacak olması düşünülemez⁹⁵. Nitekim dolandırıcılık suçu yalnızca dikkatli ve şüpheli kişileri korumak amacıyla düzenlenmiş değildir⁹⁶.

Yargıtay'ın bu sorunu gidermek adına uygulamada geliştirdiği ölçüt ise fiili durum ya da diğer adıyla somut olay ölçütüdür. Buna göre soyut yalan şayet tek başına hileyi oluşturmaya yetiyor ise dolandırıcılık suçunun varlığı kabul edilmektedir. Böylece ortam gereği soyut yalan tek başına fiilin meydana gelmesini sağladığı takdirde yalanın başkaca bir nitelik taşıması ya da maddi olgularla desteklenmesine gerek bulunmamaktadır. Soyut yalanın hile için geçerli sayılması hususunda; kullanılan hilenin şekli, sanığın sıfatı, mağdurun durumu ve olayın niteliği göz önünde tutularak karara varılmaktadır⁹⁷. Eleştirilere rağmen öğretideki baskın görüş dolandırıcılık suçunda hile unsurunun nitelikli yalan şeklinde mümkün olacağını belirtirken bazı durum ve şartlar altında soyut yalanın da tek başına suç tipine imkan verdiğinin kabul edildiği görülmektedir. Ancak bu yaklaşımda da objektif ölçütler bulunmadığı için Yargıtay her olayı kendi içerisinde değerlendirmek suretiyle basit yalanın hile teşkil edip etmediğine karar vermektedir⁹⁸.

b. Denetleme Olanığının Ortadan Kalkması

Hileli hareketler bakımından öğretide öngörülen iki sistem bulunmaktadır. Bunlardan ilki Fransız CK m.313/1'de görülen “*yalan ve yanlış sahte isim ve sıfatlar kullanmak ve gerçek bir ismin suiistimali*” gibi hileli hareketlere yol açabilecek yalanların kanun metninde belirtilmesi şeklindedir⁹⁹. İkinci sistem ise mağdurun denetim imkanını ortadan kaldıran ve yalanı kuvvetlendiren her türlü hareketin hile teşkil edebileceğine yönelik anlayıştır. Bu sistemde yalanın hileye varan tespitine yönelik ifadelerin kanun koyucu tarafından sayma yöntemiyle

⁹⁴ EKİCİ ŞAHİN, s.232.

⁹⁵ MAVİŞ, s.611.

⁹⁶ EKİCİ ŞAHİN, s.232.

⁹⁷ TÜMERKAN, s.39-43.

⁹⁸ EKİCİ ŞAHİN, s.225.

⁹⁹ DÖNMEZER, Sulhi: Kişilere ve Mala Karşı Suçlar, 17. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2001, s.455.

belirlenmeye çalışılmasının imkansız olduğundan bahisle hareketlerin önceden belirli bir tanıma sıkıştırılması uygun görülmemektedir¹⁰⁰. Sahneye koyma teorisinde, ikinci yöntem tercih edilerek hileli hareketlerin oluşabilmesi için gereken bir diğer kriter olan failin aldatmaya yönelik eylemlerinin mağdurun denetleme imkanını ortadan kaldırması şartı aranmaktadır. Ancak bu hareketlerin neler olabileceği Kanun'da belirtilmemiştir. Dolandırıcılık renk değiştiren bir suç olarak vasıflandırıldığından¹⁰¹ dolandırıcılık suçunun sınırlandırılabilmesi adına oluşturulan bu kriter Yargıtay tarafından da göz önünde bulundurulmaktadır¹⁰².

TCK m.158/1(l) bendi göz önünde bulundurulduğunda, kişinin kendisini polis, hakim veya savcı olarak tanıtmak suretiyle gerçekleştirdiği dolandırıcılık suçlarında suçun meydana geliş yöntemi kendiliğinden bir sahneye koyma şeklinde oluşmaktadır¹⁰³. Fail bir kamu otoritesi olduğundan bahisle yalanlardan oluşan bir senaryo ortaya koymakta ve mağdurun bu yalanları denetleme imkanı genellikle

---

¹⁰⁰ age, s.455-456.

¹⁰¹ DÖNMEZER, 17. Bası, s.456.

¹⁰² EKİCİ ŞAHİN, s.225.

¹⁰³ “Sanığın olay tarihinde katılanı ev telefonundan arayarak kendisini polis olarak tanıtop yapılan yol kontrolünde yakalanan şahısların üzerlerinden katılanın kimlik bilgilerinin çıktığını, araştırma yaptıklarını belirterek katılana eşini mutfağa göndermesini söyleyip sonrasında evdeki altın ve paraları poşete koyup, eve gelecek kişiye vermesini söylediği, katılanın da evde bulunan 6.750 TL para, 5 adet burma bilezik ile 1 adet bayan baş takısını poşete koyduktan sonra eve gelen sanığa teslim ettiği, bu suretle sanığın atılı suçu işlediği...” Y. 15. CD, 19.02.2019, E. 2019/999, K. 2019/947; “Sanığın, suç tarihinde müştekiyi cep telefonundan arayarak kendisini polis olarak tanıtop, bir kuyumcuda yapılan hırsızlık olayında müştekinin kimliğini bulduklarını, eşinin de yakalanıp emniyete götürüldüğünü, evdeki altınları poşete koyup getirmesini, seri numarasını kontrol edeceklerini, yapılan kontrollerde şayet altınların temiz çıkması durumunda kendisine iade edileceği söylediği, müştekinin de buna inanarak, evdeki altınları bir poşete koyarak sanığın istediği parka götürdüğü, burada sanığın gelerek müştekiden poşeti istediği, müştekinin de kimlik sorması ve sanığın da kimlik gösterememesi üzerine şüphelenen müştekinin polisi arayacağını söylemesi üzerine, sanığın olay yerinden kaçtığı, sanığın bu surette hileli eylemlerle haksız menfaat temin etmeye çalıştığı...” Y. 15. CD, 22.05.2018, E. 2018/30, K. 2018/3746, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim: 26.04.2022.

mümkün olmamaktadır¹⁰⁴. Bu nitelikli halde failin aslında olduğunu iddia ettiği bu sıfatları taşımadığı halde öyleymişçesine bir mizansen kurguladığına dikkat edilmelidir. TCK m.158/1(I) kapsamında karşılaşılan örneklerde; mağdurla genellikle telefon üzerinden iletişim kurularak kendisini kolluk amiri ya da memuru olarak tanıtan failin; mağdurun isminin suça karıştığı¹⁰⁵, FETÖ operasyonlarında isminin

¹⁰⁴ “OLAY-2: Katılan ...'nin suç tarihi olan 26/12/2018 günü 0232 ..... numaralı ev telefonunun, kendisini polis olarak tanıtan ve asayiş şubeden ... olduğunu söyleyen bir kişi tarafından gündüz saatlerinde arandığı, arayan kişinin katılana bankada bulunan paralarının bloke olduğunu, bankacıların fetö bağlantısı olması nedeniyle bu terör örgütü mensuplarını yakalamak için bankada bulunan paralarını çekip kendilerine verilmesi gerektiğini, bu paraların seri numaralarının alınmasından sonra tekrar banka hesabına yatırılacağını söylediği, hatta katılana ev telefonunu devamlı açık tutmasını söyleyip 10 dakika sonra bu kez 0505.....numaralı cep telefonunu aradıkları, bu kez cep telefonundan katılan ile konuşmaya devam ettikleri, katılanı 212 ... numaralı telefonda aradıkları, inanmadığı takdirde 155'i aramasını söyledikleri, katılanın 155'i aradığı, ancak tekrar telefona aynı kişilerin çıktığı böylece katılanın arayan kişilerin polis olduğuna inandığı ve Garanti Bankasında bulunan parasını çekebileceğini söyleyip bankaya gittiği, 45.000 TL çekmek istediğini söylediği, banka görevlilerinin o an için ellerinde bu miktarda para olmadığını, öğleden sonra çekebileceğini söyleyip 10.000 TL parayı katılana verdikleri, katılanın bankada bu işlemleri yaparken telefonunu devamlı açık tuttuğu, şahısların bankadan çıkınca katılanın 1811. Sokağa gelmesini istemeleri üzerine katılanın bu sokağa gittiği, kafasında şapka olan bir kişiye 10.000 TL parayı teslim ettiği, daha sonra aynı kişilerle telefonla görüşmeye devam ettiği, katılanın şahısların isteği üzerine öğleden sonra saat 14:06 da bankaya gidip 35.000 TL daha çekerek bu parayı da aynı kişiye verdiği ve böylece toplam 45.000 TL vermiş olduğu, şahısların görevin tamamlandığını söyleyip katılana nereye gideceğini sorduklarında, katılanın pazara gideceğini söylediği, katılana polislerin kendisine eşlik edeceğini söylemeleri üzerine pazara gitmekten vazgeçtiği ve dolandırıldığını anlayıp aynı gün akşamı karakola şikayet müracaatında bulunduğu...” Y. 15. CD, 11.03.2021, E. 2020/11631, K. 2021/2856, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim: 25.04.2022.

¹⁰⁵ “Sanığın, katılanı telefonla arayarak kendisini polis olarak tanıtır evdeki paralarını hırsızlık malı olup olmadığını anlamak için kontrol edeceğini söyleyerek katılıandan 10.000 TL, 1.000 Euro para ve beş cumhuriyet altını alarak gittiği, böylece sanığın nitelikli dolandırıcılık suçunu işlediğinin iddia edildiği olayda, sanık, katılan ve tanık beyanları ile dosya kapsamına göre, suçun sanık tarafından işlendiği sabit olmakla...” 15. C.D, 19.11.2018, E. 2018/7167, K. 2018/8161; “Katılanların, 22/07/2020

bulduğu ya da bu yönde yapılan bir operasyon gerekçesiyle kendilerine yardımcı olunması gerektiği¹⁰⁶ veya yapılan bir operasyon kapsamında

tarihinde mülteci şahıslar adına kayıtlı olan hatlardan meçhul şahıslar tarafından aranılarak, kendilerini polis olarak tanıtıp FETÖ operasyonu yapacaklarını, katılanların bilgilerine başvuracaklarını, çeteyi çökertmek için yardım istedikleri, bunun için bankadan bulunan paralarının çekilmesini istedikleri, buna inanan katılan ...'in Vakıflar Bankası'nda bulunan hesabından 38.000.Euro'yu çekip yanına gelen sanık ...'a teslim ettiği, sanık ...'un da parayı alıp olay yerinden uzaklaştığı, ertesi gün aynı yöntemle yeniden katılanları yine aynı hatlardan aradıkları ve katılanlardan yeniden para talep ettikleri, bunun üzerine katılan ...'in bu kez Vakıflar Bankası hesabında bulunan 24.000.USD'yi çektiği ve yanına gelen kendisini komiser olarak tanıtan sanık ...'e teslim ettiği, sanık ...'ün de parayı alarak ticari taksiye binip yanından uzaklaştığı, bu esnada evde olan katılan ...'nin yeniden arandığı, katılan ...'den operasyon yapılacağı bahanesiyle evde bulunan tüm takı ve altınların eve gelecek olan Hakan adlı şahsa verilmesinin istendiği, bunun üzerine kendisini ... olarak tanıtan sanık ...'ün katılanların ikametine gelerek katılan ...'den 12 adet bilezik, 27 adet Cumhuriyet altını, 5 adet küçük altın, 4 adet altın yüzük, bir adet baklava desenli altın zincir, 140 Euro ve 33.000.TL paranın bulunduğu poşeti alarak uzaklaştığı, katılanların daha sonradan dolandırıldıklarını anlayarak şikayette buldukları, bu surette sanıkların üzerlerine atılı iştirak halinde zincirleme şekilde nitelikli dolandırıcılık suçunu işledikleri iddia ve kabul olunan somut olayda, sanıkların suçtan kurtulmaya yönelik soyut savunmaları, katılan beyanları, tanık anlatımları, arama ve yakalama tutanakları, HTS ve mobese kayıtları ile tüm dosya kapsamına göre; Bölge Adliye Mahkemesi'nce, sanıkların istinaf başvurularının esastan reddine dair verilen hükümlerde herhangi bir isabetsizlik görülmemiştir." 11. CD, 07.07.2021, E. 2021/14266, K. 2021/6239, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim: 24.04.2022.

¹⁰⁶ "OLAY-3: Katılan ...'in suç tarihi olan 13/11/2018 günü sabah saatlerinde evinde bulunduğu sırada 0232.... nolu telefonun ve sonrasında kızı adına kayıtlı olup kendisinin kullandığı 537... nolu cep telefonunun gizli numaradan arandığı, arayan erkek şahsın kendisini Karşıyaka Emniyetten Başkomiser ...olarak tanıtıp, katılana fetö terör örgütüne yönelik gizli bir operasyon yapıldığını, bu operasyonda kendilerine yardımcı olması gerektiğini, bu amaçla bankadaki parasına ihtiyaç duyulduğunu, parasının Merkez Bankası tarafından bloke edileceğini, operasyon bitince iade edeceklerini söyledikleri ve sürekli olarak telefonu açık tutmasını sağladıkları, telefondaki şahsın yönlendirmesiyle katılanın Ziraat Bankasından 34.200 TL parayı çekerek bir poşete koyup ikametine yakın bir yerde 50-55 yaşlarındaki yanına gelen kıvr saçlı bir kişiye verdiği,

mağdurun bilgilerini taşıyan sahte kartlara ulaşıldığı¹⁰⁷ gibi sebepler üzerine kendisiyle irtibat kurulduğu belirtilip mağdurun aldanmasını sağlamak adına kendisine kimlik kartı üzerinde bulunan bilgilerinin okunduğu ve teyit istendiği, böylece mağdurun yapılan işlemin gerçek olduğunu düşünmesinin sağlandığı, ardından ise fail tarafından paylaşılan banka hesap numarasına para aktarılması gerektiği, belirtilen bankaların devlet bankası olduğu ve bu nedenle devlet güvencesinin bulunduğu ve endişe edilmesine gerek olmadığı, aktarılan paraların seri numarası alındıktan sonra mağdura yeniden teslim edileceği ya da ziynet eşyalarını verilen adrese götürüp teslim etmesi gerektiği yönünde hileli davranışlar

---

parayı alan kişinin oradan uzaklaştığı, katılanın parayı veren kişinin yüzüne dikkatli bakmadığı, telefondaki konuşan kişinin katılanın dikkatini dağıttığı, parayı teslim ettikten sonra katılanı telefondaki şahsın evine yönlendirdiği, hatta evde de katılan ile konuşmaya devam ettiği ve telefonu kapatırken katılana 538 ..... nolu telefon ile irtibat kurabileceğini bu numaranın polis...'ın numarası olduğunu söylediği, yaklaşık bir saatlik zaman dilimi içerisinde gerçekleşen dolandırıcılık olayında katılanın 34.200 TL parasının dolandırıldığı ve aynı gün katılanın karakola giderek şikayet müracaatında bulunduğu,," Y. 15. CD, 11.03.2021, E. 2020/11631, K. 2021/2856, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim: 25.04.2022.

¹⁰⁷ *"OLAY-I: Katılan ...'ın suç tarihi olan 26/12/2018 günü sabahleyin evinde bulunduğu sırada sabit telefonunu arayan ve kendisini Karşıyaka Emniyet Müdürlüğünden Komiser Adnan olarak tanıtan bir kişinin katılana, önceki akşam yaptıkları operasyonda çok sayıda sahte kimlik bulduklarını hatta katılan adına da sahte kimlik ele geçirdiklerini, katılanın ismi ile adına kredi kartı çıkarılmış olduğunu belirtip, katılana baba ve anne adı ile eşinin ismini söylediği, telefonun eşinin mi kendisinin mi adına kayıtlı olduğunu sorup, telefonu savcı beye veriyorum diyerek başka bir şahsa verdiği, kendisini savcı olarak tanıtan bir şahsın, katılana "evinize polis gönderirsem rezil olursunuz " diyerek telefonu sürekli birbirlerine verdikleri, katılanın kullanmakta olduğu 0 531 .... nolu telefonda 0 505 ..... nolu hattın ve 0 555 .....nolu hattın aradıkları, polis olarak tanıtan şahsın katılana evde altın olup olmadığını ve miktarını sorup, altınları saymasını, yanyana koyup fotoğrafını çekerek 0 553..... nolu hatta whatsapp üzerinden göndermesini istemesi üzerine katılanın talimatı yerine getirip, altınların fotoğrafını gönderdiği, polis olarak tanıtan kişinin bu resimlerin çıktısını getireceğini söyleyip bu kez banka hesabı olup olmadığını sorduğu, katılanın Ziraat ve Akbank hesapları olduğunu söylediği, bunun üzerine " senin hesaplarını devlet güvencesi altına alacağız, bankadan çekeceksin, para devletin parası, zaten bu para devlet güvencesi altında " dediği..." Y. 15. CD, 11.03.2021, E. 2020/11631, K. 2021/2856, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim: 25.04.2022.*

sergilenmektedir. Bu esnada mağdurun telefonu açık tutması gerektiği belirtilip görüşmenin sonlandırılması engellenerek ya da kısa aralıklarla mağdurla yeniden iletişim sağlanarak mağdurun denetim imkanı ortadan kaldırılmış olmaktadır. Ayrıca görüşmeler esnasında telefon arka fonundan gelen telsiz anonsları ile olayların gerçeklik algısının artması sağlanmaktadır. Mağdurun yaşadığı korku ve panik halinden faydalanmak adına kendisine işlem bitinceye kadar bu konuda kimseye bilgi verilmemesinin savcılık talimatı olduğu yönünde baskı kurulmakta hatta mağdurun daha sonra görüşme sağladığı gerçek polislere inanmakta zorluk çektiği neticeler meydana gelmektedir¹⁰⁸.

¹⁰⁸ “OLAY-4: Katılan ...'ün suç tarihi olan 08/11/2018 günü eşi ile evinde bulunduğu sırada ilk önce 0232 ..... nolu ev telefonu, sonrasında 0532.....nolu cep telefonu ve 0534 ..... nolu cep telefonundan arandığı, arayan kişinin kendisini polis olarak tanıttığı ve başsavcı ... ..'un başkanlığında fetö terör örgütüne yönelik gizli operasyon yaptıklarını, bu kişilerin yakalanması için kendilerine yardımcı olmasını istediği, katılanın parasına ihtiyaçları olduğunu, operasyon bittikten sonra katılanın parasını iade edeceklerini, başsavcıdan haber gelmeden hiç kimseye haber vermemesi gerektiğini aksi taktirde başının belaya gireceğini söyledikleri, aynı zamanda evde bulunan katılanın eşiyle de cep telefonu ile görüştüğü, cep telefonunun arka fonunda devamlı polis telsizi sesleri geldiği, katılanın bu kişilerin polis olduklarına inandığı, onlara yardımcı olmak adına, İş Bankasındaki 80.000 TL parasını çektiği hatta parayı çekerken banka görevlileri sorduğunda, parayı alması için oğluna vereceğini söylediği, telefondaki şahsın yönlendirmesiyle Mavişehir 2040. Sokak üzerinde spor salonunun yakınına gittiği, elindeki içi para dolu poşeti aracından inmeden verilen talimat ile şoför kapısını açıp kendi aracının altına bıraktığı ve aynı istikamete devam ettiği, hemen arkasından aynaya baktığında zayıf yapılı bir erkek şahsın gelip parayı alarak uzaklaştığını gördüğü...” Y. 15. CD, 11.03.2021, E. 2020/11631, K. 2021/2856; “OLAY-5: Katılan ...'nun suç tarihi olan 24/11/2018 günü saat 10:30 sıralarında 553..... nolu cep telefonundan, kendisini başkomiser ... olarak tanıtan bir kişinin aradığı, katılanın bilgileri ile yurt dışına para gönderildiğini, bu parayı alacaklarını, paranın devlet kontrolünde olduğunu, parayı çekmesini söylediği, ayrıca katılanı 0232 .....nolu telefondan da arayıp yönlendirdiği, katılanın Bostanlı İNG Banktaki hesabından 150.000 TL çekip eve geldiği, yönlendirme üzerine Zübeyde Hanım Hastanesinin yanındaki parka gittiği, parayı bir ağacın altına bırakmasını istemeleri üzerine, katılanın arayan kişinin polis olduğuna inanıp parayı ağacın altına bırakıp eve yöneldiği, arayan kişinin telefonda katılana parasının bloke edildiğini söylediği, ayrıca başka hesabı olup olmadığını sorduğu, katılanın Vakıflar

Sahneye koyma teorisinde mağdurun denetleme olanağının ortadan kaldırılması failin yalanını destekleyecek bir takım maddi hareketler sergilemesi şeklinde gerçekleşmektedir. Bu hareketler mağdur tarafından kontrol edilip de doğru olmadıklarının ayırdına varılmasının mümkün olduğu eylemler olduğu takdirde dolandırıcılık suçunun gerçekleşmediğine hükmedilmektedir¹⁰⁹. Ancak öğretide, mağdurun

---

Bankasında da hesabı olduğunu söylemesi üzerine, şahısların talimatı ile bu bankadan da 25.000 TL çektiği, Bostanlı'da Güzel Sanatlar karşısındaki parka götürüp yine beyaz saçlı bir şahsın önceki gibi gelip parayı katulandan aldığı ve sonrasında katulananı eve döndüğü, 22/11/2018 günü Vakıflar Bankasına giderek 20.000 TL çektiği ve aynı kişiye Bostanlı Hakimevi karşısındaki parkta teslim ettiği, aynı telefonda katulananı aynı gün tekrar arandığı, ev telefonunu da açık tutmasını söyledikleri, Bostanlı İNG Banktan 30.000 TL çekip yine parayı götürüp poşeti aynı kişiye teslim ettiği, 22/11/2018 tarihinde bankadan 105.000 TL daha para çektiği ve yine önceki gibi parka götürüp aynı kişiye parayı teslim ettiği, 23/11/2018 tarihinde katulananı yine arandığı, Vakıflar Bankasındaki kalan parasını da çekmesinin istendiği, geri kalan 140.000 TL parayı da çekerek hakimevi karşısındaki parkta elden teslim ettiği, 25/11/2018 günü tekrar aranıp paranın güvencede olduğunun başsavcının aktif hale getireceğinin söylendiği, katulananı Vakıflar Bankasına yönlendirdikleri, 10.000 TL daha para çektiği, bu kez gerçek polislerin geldiği, telefonda katulananı görüştüğü kişiye hanginize güveneyim dediği, bu sırada dolandırıldığını anladığı ve son olarak çektiği 10.000 TL parayı vermediği böylece 2-3 günlük süre içerisinde katulananın 470.000 TL parasının dolandırıldığı...” Y. 15. CD, 11.03.2021, E. 2020/11631, K. 2021/2856, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim: 25.04.2022.

¹⁰⁹ *“Dolandırıcılık suçunun oluşabilmesi için; failin bir kimseyi, kandırabilecek nitelikte hileli davranışlarla hataya düşürüp, onun veya başkasının zararına, kendisine veya başkasına yarar sağlaması gerekmektedir. Fail tarafından yapılan hileli davranış belli oranda ağır, yoğun ve ustaca olmalı, sergileniş açısından mağdurun inceleme olanağını ortadan kaldıracak nitelikte bir takım hareketler olmalıdır. Somut olayda, sanığın tanzim ettiği sahte polis kimliğinin aldaticılık özelliği bulunmadığı ve karşı tarafın denetim imkanının elinden alınmadığı, bu şekilde otobüs şoförünün yaptığı denetim ile belgenin sahteliğini tespit ederek sanığın haksız menfaat temin etmesini engellediği, böylelikle, sanığın denetim imkanını ortadan kaldıracak mahiyette hileli bir eyleminin bulunmadığı anlaşıldığından, suçun kanuni unsurlarının oluşmadığı ve sanığın beraatine hükmedilmesi gerektiği gözetilmeksizin, yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması...” Y. 15 CD, 06.11.2018, E. 2016/3622, K. 2018/7662, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim: 29.04.2022.*

denetleme olanağına yönelik kriterin, kanuni düzenlemede yer almaması sebebiyle suç tipine aykırı olduğu, ayrıca failin hilesinin mağdur tarafından denetlenmesi gerekliliğinin dolandırıcılık suçunda mağdur bu işlemi yerine getirmediği için faili değil mağduru kınama sonucunun ortaya çıkmasına neden olacağı belirtilmektedir¹¹⁰. Oysa insan ilişkilerinde göz önünde bulundurulması gereken, sürekli şüphe duyarak yapılan her harekete karşı uyanık davranmak adına septik olmak değil karşılıklı ilişkilerde güven duygusunu sağlamaktır¹¹¹.

IV. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Dolandırıcılık, bir aldatma suçudur. Bu nedenle dolandırıcılık suçundaki sabit unsurun aldatma, değişken unsurun ise hile olduğu göz ardı edilmeden ve bu iki kavram birbirinden soyutlanmadan değerlendirilmek zorundadır. Suç tipindeki hile ise herhangi bir hile değil, malvarlığı yönünden zarara yol açan hiledir. Her ne kadar modern hukuk öğretisinde özel hukuk hilesi ile ceza hukuku hilesi arasında bir farkın bulunmadığı öne sürülse de uygulamada hala dolandırıcılık suç tipine yol açabilecek hile ile ilgili farklı kriterler aranmaktadır. Bu durum iki hile türü arasında nitelik farkından ziyade nicel açıdan farklılık bulunmasından kaynaklanmaktadır.

Kanun koyucu dolandırıcılık suçu açısından hile kavramına farklı bir özellik atfetmemiştir. Kanaatimizce kanun koyucunun dolandırıcılık suç tipindeki hileli hareketleri tanımlamaktan imtina göstermesi bilinçli bir tercihtir. Nitekim renk değiştiren ve failin sınırsız hayal gücünün ürünü olan hileli eylemler, dolandırıcılık suç tipinin belirli bir kalıba sığdırılmayacak dinamik bir suç tipi olduğunun en önemli göstergesidir. Bununla birlikte öğretide dolandırıcılık suçunda uygulama ve içtihatlar yoluyla geliştirilen ve sahneye koyma teorisinin unsurları olarak bilinen kriterlerin kanunilik ilkesine uygun olmayan sonuçlar ortaya çıkardığı belirtilmektedir. Bu kriterlerden ilki olan nitelikli yalan kriteri; ağır, yoğun ve ustaca bir yalanın Kanun metninde yer almadığı, mağdurun denetleme olanağının bulunmaması gerektiğine yönelik kriter ise; failin hileli hareketlerinden doğan sorumluluğun mağdura yükletilmesine yol açtığı gerekçesiyle eleştiriye uğramaktadır. Ancak TCK m.158/1(l) bendi dikkate alındığında, kişinin kendisini polis, hakim veya savcı olarak

---

¹¹⁰ EKİCİ ŞAHİN, s.232.

¹¹¹ *age*, s.232.

tanıtmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli hareketlerin sahneye koyma şeklinde meydana getirilmesi bu suç tipinin mutlak bir zorunluluğudur. Burada dolandırıcılık suçunun faili bu suça vücut vermek adına kendisini bir kamu otoritesi olarak tanıtmak suretiyle mağdurun rızasını sakatladığından, hileli davranışların gerçekleştirilebilmesi, silsile halinde birbirini takip eden bir senaryonun oluşturulmasına ve bunların belirli bir mizansen içerisinde yerine getirilmesine bağlıdır.

Kanaatimizce bu yöndeki açıklamaların düzenlemenin gerekçesinde bulunması ve fakat gerekçenin madde metnine dahil kabul edilmemesi, TCK m.158/1(l) bendinin kanunilik ilkesine aykırı şekilde ve kanun koyucunun kast ettiğiinden daha geniş yorumlanmasına yol açarak fail aleyhine daha ağır sonuçların doğmasına sebebiyet verebilir. Bu nedenle ilgili bentte “*söylemesi*” ifadesinden sonra gelmek üzere “*ve bu yöndeki saikini destekleyen kurguya dayalı aldatıcı davranışların gerçekleştirilmesi suretiyle*” ifadesinin eklenmesinin TCK m.158/1(l) bendinin cezalandırma alanını kanunilik ilkesinin gereklerine uygun hale getireceğine inanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- ARSLAN, Göksel: Örneklerle Uygulamada Dolandırıcılık, Hırsızlık ve Mala Zarar Verme Suçları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- ARTUK, M. Emin/ KOÇYİĞİT, Halime Ebru: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Düzenlenen Rüşvet Suçunun Benzer Suçlardan Ayrımı, Terazi Hukuk Dergisi, C. 10, S. 106, 2015, s.14-26.
- ARTUK, M. Emin/ GÖKCEN, Ahmet/ ALŞAHİN, M. Emin/ ÇAKIR, Kerim: Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, 19. Baskı, Ankara, 2021.
- ATALAN, Mustafa: Uygulamalı-Yorumlu-Analizli Dolandırıcılık, Sahtecilik ve Güveni Kötüye Kullanma Suçları Şerhi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- AYDIN, Devrim: Dolandırıcılık Suçu, Hacettepe HFD, C. 11, S. 2, 2021, s. 649-705.
- BAHAR, Atalay: İkna Yoluyla Dolandırıcılık: Dolandırıcılık Faaliyetlerinde İkna ve Etkili İletişim Yöntemlerinin Tespiti Üzerine Bir Araştırma, Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi, S. 35, 2020, s.139-163.
- CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide/ ÇAKMUT, Özlem: Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Cilt I, Beta Yayıncılık, 4. Bası, İstanbul, 2017.
- CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide/ ÇAKMUT, Özlem: Türk Ceza Hukukuna Giriş, 11. Bası, İstanbul, 2020.
- DÖNMEZER, Sulhi: Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, Filiz Kitabevi, 12. Bası, İstanbul, 1982.
- DÖNMEZER, Sulhi: Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, Beta Yayınları, 17. Bası, İstanbul, 2001.
- EKER KAZANCI, Behiye/ ZEYREK, İlker: TCK'da Dolandırıcılık Suçu, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, C. 21, Özel Sayı, 2019, s.517-583.
- EKİCİ ŞAHİN, Meral: Dolandırıcılık Suçu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

- EREM, Faruk: Ceza Hukuku Hususi Hükümler, Cilt 2, Ajans – Türk Matbaacılık Sanayii, Ankara, 1968.
- EREM, Faruk: Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, Cilt IV, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1993.
- ERMAN, Sahir: Sahtekarlık Cürümleri, Sulhi Garan Matbaası Varisleri, Koll. Şti., 3. Baskı, İstanbul, 1970.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki/ GÜNGÖR, Devrim: Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi, TBB Dergisi, S. 69, 2007, s.21-50.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki: Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Zabunoğlu Armağanı, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2011, s.405-440.
- KAMIŞLI, Gani: Yargıtay Kararları Çerçevesinde Dolandırıcılık Suçu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- KANGAL, Zeynel Temel: Özel Ceza Hukuku, Cilt IV, Malvarlığına Karşı Suçlar, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- KANIK, Tahir: Dolandırıcılık Cürmü, Adalet Dergisi, S. 3-4, 1963, s.317-339.
- KILIÇARSLAN İSFEN, Sibel: Alman Ceza Kanunu'nda Dolandırıcılık Suçunun Maddi Unsuru Olarak Aldatma, Rechtsbrücke/Hukuk Köprüsü, C. 9, S. 9, 2015, s.81-91.
- MAHMUT, Koca/ ÜZÜLMEZ, İlhan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, 4. Baskı, Ankara, 2017.
- MAVIŞ, Volkan: Dolandırıcılık Suçunda Hile Unsuruna İlişkin Sorunlar, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, C. 1, 2015, s. 597-626.
- MERAN, Necati, Dolandırıcılık, Sahtecilik, Güveni Kötüye Kullanma, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- OKUYUCU ERGÜN, Güneş: Dolandırıcılık Suçunun Susmak Suretiyle İşlenmesi Sorunsalı, İnÜHFD, C. 12, S. 1, 2021, s.304-312.
- ÖNDER, Ayhan: Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar, Filiz Kitabevi, Ankara, 1994.
- ÖZBEK, Veli Özer: Ekonomi Ceza Hukuku, İkinci Kitap: Özel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

- ÖZGENÇ, İzzet: Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.
- SELÇUK, Sami: Dolandırıcılık Cürmünü Hırsızlık ve İnanıcı Kötüye Kullanma Cürümlerinden Ayıran Ölçütler, Yargıtay Dergisi, C. 6, S. 4, 1980, s.467-481.
- SELÇUK, Sami: Dolandırıcılık, Yasa Yayınları, İstanbul, 1982.
- SOYASLAN, Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, Cilt I, Savaş Yayınevi, Ankara, 1995.
- SOYASLAN, Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Mustafa Ruhan/ ÖNOK, R. Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.
- TANERİ, Gökhan/ KAMIŞLI, Gani: Dolandırıcılık- Sahtecilik- Güveni Kötüye Kullanma Suçları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- TÜMERKAN, Somay: Dolandırıcılık Suçu (Karşılıksız Çek Kaşidesi Fiilleri), Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1987.
- TÜRKOĞLU, Halide Gökçe: Roma Hukukunda Suç ve Ceza, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017.
- WHITTY, Monica T., “Predicting Susceptibility to Cyber-Fraud Victimhood”, Journal of Financial Crime, C. 26, S. 1, 2019, s.277-292.
- YAZICIOĞLU, R. Yılmaz: Hırsızlık Suçunun Malvarlığına Karşı İşlenen Bazı Benzer Suçlardan Ayrımı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, C. 19, S. 2, 2013, s.757-795.
- YEA, Ning/ CHENG, Le/ ZHAO, Yun, “Identity Construction of Suspects in Telecom and İnternet Fraud Discourse: From A Sociosemiotic Perspective”, Social Semiotics, C. 29, S. 3, 2019, s.319-335.
- YENİDÜNYA, Caner: Dolandırıcılık Suçunun Maddi Unsurları Üzerine Bir Değerlendirme, <https://caneryenidunya.com/dolandiricilik-sucunun-maddi-unsurlari/>, Erişim: 27.04.2022.

Özlem ALKAN

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim: 11.04.2022.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/775) ve Adalet Komisyonu Raporu, Sıra Sayısı: 438, <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss438.pdf>, Erişim: 17.04.2022.

<https://www.egm.gov.tr/dolandiricilik>, Erişim: 11.04.2022.